БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад-Монголой ҮНЭН

ПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 116 (8Є41)
МАИН
18
ВОСКРЕСЕНИ
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

Газетэ захихаяа шамдагты, нүхэд!

Республикымнай хото городуудаар, хүдөө нютагуудта газетэ, журнал тараалга үргэлжэлһөөр. Жэлэй хоёрдохи хахадта хэблэл захилгын харюусалгатай үе мүнөө ябажа байна. Энэ шухала хэрэгтэ анхарал табигдадаг газарта хэблэл тараалга яһала һайнаар үнгэргэгдэнэ. Баргажанай, Түнхэнэй, Хойто-Байгалай, Мухаршэбэрэй аймагуудта газетэ, журнал захилга эмхитэйгээр үнгэргэгдэжэ байнхай. Олонхи колхознигууд, механизаторнууд, хүдэлмэришэд, алба хаагшадынь жэлэй болзортойгоор хэблэл захина. Эндэхи хэлхэе-холбооной хүдэлмэрилэгшэд, партийна эхин организацинуудай секретарьнар арад зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри һайнаар ябуулна, газетэнүүдэй үүргэ тушаа хөөрэжэ үгэнэ.

Гэбэшье, хэблэл тараалга бүхыдөө үшөө хангалтагүй. Яруунын, Закаменай, Кударын, Ахын аймагууд энэ талаар хожомдонхой.

Мүн Хориин, Иволгын болон бусад аймагуудта газетэ, журналнуудые, илангаяа тусхай һалбаринуудай газетэнүүдые олониитэдэ захиюлха хүдэлмэри ехэ муугаар эмхидхэгдэнхэй. Тэрээнһээ боложо, олын гүүртэ, отарануудай ажалшад саг соогоо хэрэгтэй газетэ, журналнуудаа захижа шаданагүй. Дурсагдаһан аймагуудта хэблэл тараалга соондэ муугаар ябуулагданаб гэхэдэ, зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна эхин организацинуудай секретарьнууд айл бүхэндэ газетэ, журналнуудые саг соонь олоор тараахын тула эмхидхэлэй болон ойлгууламжын хүдэлмэридэ анхаралаа табинагүй. Тиихэдэ хэлхэе-холбооной конторын хүдэлмэрилэгшэд, хэблэл тарааха аймагай түлөөлэгшэд энэ хүдэлмэрие ёһотой гэгшээр удариданагүй. Эдэнэй түрүүшын түшэг тулгуури болохо олониитын түлөөлэгшэнэр зарим газарта хүдэлдэггүй, хүдөө нютагуудай эдэбхитэдые хэблэл тараалгада хабаадуулха талаар бодото анхарал табигдадаггүй байна.

Хабарай тарилга эхилһээр нилээд саг үнгэрбэ. Мүнөө колхозуудай механизаторнууд, совхозуудай хүдэлмэришэд полевой стануудтаа байрлана, саашадаашье тэндээ үнихэн байха болоно. Тиимэһээ тэдэнние хэрэгтэй газетэ, журналаар гүйсэд хангахын тулада оролдолго гаргаха шухала. Энээн тушаа хэблэл тараагшад хододоо һанажа, оролдожо байха зэргэтэй. Гэхэтэй хамта, захиһан газетэ, журналыень ажалшадта саг соонь хүргэжэ байха шухала.

Энэ жэлэй хоёрдохи хахадта хэблэл захиха болзор һаяар дүүрэхэнь. Ушар иимэһээ ойрын үдэрнүүдтэ хэблэл тарааха хүдэлмэрие шамдуулхын тула зохихо хэмжээ абаха шухала. Энээн тушаа нэн түрүүн партийна, советскэ организацинууд анхаралаа ехээр табиха ёһотой.

Мүнөө үедэ агууехэ оронойомнай үмэнэ харюусалгатай, шэнэ шэнэ зорилгонууд табигдаад байна. Тэдэниие бэелүүлгэдэ ажалшадые элсүүлхэ хэрэгтэ хэблэлэй үүргэнь тон ехэ. Тиимэл хадань ажалша хүн бүхэндэ газетэ захиюлха уялгатайбди.

АРАБУУДАЙ НЭГЭДЭМЭЛ РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТ ГАМАЛЬ АБДЕЛЬ НАСЕР МОСКВАҺАА МОРДОБО

[Ар]абуудай Нэгэдэмэл Республи[кын] Президент Гамаль Абдель На[сер]е замдаа һайн ябагты гэ[жэ] хэлээд, үдэшэхын тула [мос]квагайхид майн 16-най үг[лөө] [Вну]ку[р] городой үйлсэнүүдтэ [...]. Президент Насер ОАР-эй гү[...]й бусад ажал-ябуулагшадтай [...]а СССР-эй Верховно Соведэй [През]идиумэй болон СССР-эй Мини[стр]нүүдэй Соведэй хани барисаанай [...]лаар СССР-тэ ерэһэн байгаа. [Вн]уковска аэродром ошоһон хар[гы]н хоёр хажуугаар олон мянган [...]жагсанхай. Советскэ ниислэл [...] Арабуудай Нэгэдэмэл Респуб[лик]ын болон СССР-эй гүрэнэй ту[гууд]аар, совет-арабай хани барилсаа[н]ай хүндэлэлдэ, ОАР-ые толгойл[ог]шо—Президент Гамаль Абдель [Нас]ерай хүндэлэлдэ гэһэн юрөөл[...]ые улаан бүд дээрэ бэшэһэн ло[зун]гуудаар гоёогдоһон байба.

[Аэ]родром дээрэ олон зуу мянган [моск]вагайхид суглараа. Эндэ Моск[вагай] гарнизоной сэрэгшэд хүндэлэ[лэй] [...]харуулда жагсаагданхай.

[Нү]хэд К. Е. Ворошилов, Ф. Р. [Козл]ов, А. И. Микоян, Н. А. Мухит[ди]нов, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, [СССР]-эй Верховно Соведэй Прези[диум]эй Түрүүлэгшын орлогшонор [Ю.] И. Палецкис, М. Рахматов, [СССР]-эй Министрнүүдэй Соведэй [Түрүү]лэгшын орлогшо И. И. Кузь[мин] болон тусхай тушаалта бусад [...]д хүндэтэ айлшадые мордо[хо]хын тулада эндэ ерэбэ.

Арабуудай Нэгэдэмэл Республикаһаа СССР-тэ байдаг Элшэн сайд Мохамед А. эль-Куни, СССР-тэ байдаг дипломатическа түлөөлэгшэдые толгойлогшонор, советскэ болон харийн гүрэнүүдэй журналистнууд мордохуулагшадай дунда байлсаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошилов микрофоной үмэнэ үгэ хэлэһэн байна.

Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын Президент Гамаль Абдель Насер сугларагшадта хандажа харюугай үгэ хэлээ.

Аэродром дээрэ сугларагшад К. Е. Ворошиловай, Гамаль Абдель Насерай хэлэһэн үгые нэрьемэ альга ташалгаар угтабад.

ОАР-эй Президент Гамаль Абдель Насер министрнүүдтэй, дипломадуудтай, москвагайхидтай ябахынхяа мэндэшэлэлсээд, суг ябагшадтаяа хамта самолёт тээшэ ябаба. Советскэ хүтэлбэрилэгшэд хани барисаата араб гүрэнэй түлөөлэгшэдтэй гараа барилсаба.

«ТУ-104» гэжэ агаарай онгосо 8 час 25 минутада агаарта дэгдэн гаража, Каир тээшэ шэглэн ниидэбэ.

ОАР-эй президент Гамаль Абдель Насертай хамта вице-президент Абдель Латиф Махмуд эль-Богдади, вице-президент Акрам эль-Хаурани ябалсаа.

(ТАСС).

[Дэ]лхэйе тойрон дабшадаг гурбадахи хэмэл одоной ябаса тухай

[М]айн 16-най үглөөнэй 6 часта [гурб]адахи хэмэл одон Газарай [...]эрсэгые юһэ дахин тойробо. [Сове]тскэ Союзай научна хэмжэл[тын] станцинууд хэмэл одоной хой[но]о радиотехническэ хэрэгсэл[нүүд]ые ашаглан таһалгаряагүй [ажал]лана, тэрээнһээ научна мэ[дээ]нүүдые абана.

Хойто широтагай 9 градусһаа 36 градус хүрэтэр наранай ороод байхада, мүн урда широтагай 58 градусһаа 65 градус хүрэтэр наранай гарахын урда тээ сэлмэг үүлэгүй байхада хэмэл одые, ракетэ-һомыень миин нюдөөр, мүн оптическа приборнуудаар хаража болохо байна.

Курска областиинхидай уряагаар кукурузын үндэр баян ургаса абахын түлөө тэмсэе!

* * *

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой (Зэдэ) хоёрдохи комплексно бригадынхид аймаг соогоо түрүүлэн эртын тарилга дүүргээ.

Зураг дээрэ: хоёрдохи комплексно бригадын бригадир нүхэр И. Побоков тарилгаяа дүүргэһэнтэйнь дашарамдуулан тракторист И. Вершининие амаршалжа байна.

А. Истоминой фото.

Тарилгаяа удаарууляа байна

Энэ жэлдэ хабар орой болотор хүйтэн байжа эртынгээ тарилгые эхилхыемнай һаатуулаа гэжэ аймагай зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд шалтаг бариха дуратай болонхой. Түнхэндэ энэ хабар сагай уларил зарим тэды таарамжагүй байбашье, майн эхинһээ хойшо дулааржа, эртын тарилга хэхэдэ таатай зохид болоо һэн. Тиигэжэ аймагай «Путь к коммунизму», «Новый путь», «Искра» колхозууд эртынгээ тарилгые хаһа сагтань эхилжэ, агротехническэ һайн болзорто дүүргээ.

Тиибэшье XX партсъездын нэрэмжэтэ артелиинхид «газар хүйтэн» гэлдэһээр арайхан гэжэ майн 8-да хабарайнгаа тарилгые эхилээд, энэ шухала хүдэлмэреэ тон ехээр удаарууляа, аали нобшоор ябуулна. Эндэхид бүхыдөө 1650 гектарта эртын тарилга хэхэ түсэбтэй аад, мүнөө майн 16-най мэдээгээр, сройдоол 795 гектарта шэниисэ таряад байна. Тэрээнһээ гадна 500 гаран га газарта оройн таряан, тэжээлэй ургамалнууд таригдаха ёһотой аад, энэ болотор нэгэшье гектар таригдаагүй. Тиихэдэнь энэ колхозтой зэргэлжэ һуудаг Калининай нэрэмжэтэ артелиинхид эртынгээ тарилгые тааруу сагтань эхилээд, мүнөө дүүргэнхэй.

Энэ гээгдэлэй ушар шалтагаан юуб гэбэл, колхозойхид хабарайнгаа тарилгада хаһа сагтань бэлдээгүй байшоо. Тарилгын эхилхэ дээрэ 800 центнер үрэһэниинь ургаха шадалаараа тон муу гэжэ тодороо. Тиигээдшье муугаар хадагалһанһаа боложо, үрэһэнэйнь ехэнхи гуташоо. Тарилгын эхилһэн хойно колхозойхид үрэһэеэ андалдаха баатай боложо, үнэтэ сагаа гээһэн байна. Гадна, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Удаев, партийна организациин секретарь нүхэр Хартаев, агрономууд нүхэд Намжилов, Хохлеева гэгшэд «үнгэрдэг юумэ иигэн тиигэн үнгэрнэ бээзэ» гэһэндэл хабарайнгаа тарилгада хүсэд һайнаар бэлдээгүй байгаа. Тиимэһээ тарилгын түрүүшын үдэрһөө эхилэн эмхидхэлэй дутуу дунданууд олон ушарна. Машина, техникэнь ходо эбдэржэ урагшаа ябанагүй. Тарилгада хүдэлхэ хүнүүд гүйсэд томилогдоогүй. Тэрэшэлэн зарим тракторна агрегадуудта хоёр халаанай хүдэлмэри эмхидхэгдэнэгүй. Иигэжэ ажалаа ехээр унжагайруулжа, эмхигүйгөөр ябуулжа байхадаа, тарилгаяа хэзээ дүүргэхэ юм?

С. Денисов.

Үдэртөө 50-60 гектарта тарилга хэнэ

Байгал далайн эрье шадар үшөөл хүйтэншэг байһаар. Хабарай хагсуу һалхин шорой тооһо бушхуулан, нарата дулаан үдэрнүүдые заримдаа бүрхөөжэрхинэ. Гэбэшье, Баргажанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд тарилгаяа һаадгүй хэжэ байна. Энэ колхоздо 505 гектар эртын тарилга хэгдээд, 80 гектарта силос дараха наран сэсэг таригдаад байна.

Механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябадаг Д. Раднаевай агрегат «ДТ-54» маркын трактораар эрхим һайнаар ажаллана. Энэ агрегадайхид үдэртөө 50—60 га газарта һайн шанартай тарилга хэжэ, даабаряа 2 дахин үлүүлэн дүүргэнэ.

Д. Гыргенов.

Комплексно агрегадууд, луговодуудай звенонууд эмхидхэгдэнэ

Социалистическэ Ажалай хоёр дахин Герой, Украинска ССР-эй Кировоградска областиин тракторна бригадын бригадир нүхэр Гиталовай жэшээгээр Баргажанай аймагай колхозууд кукуруза ургуулгада комплексно механизаци үргэнөөр хэрэглэхэ зорилгоор мүнөө комплексно агрегадуудые эмхидхэжэ байна. Таряан ажал ехээр эрхилдэг, аймаг соогоо томо «Гигант» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Зверьков, партийна организациин секретарь нүхэр Носков) таряан ажалай гурбадахи бригадынгаа дэргэдэ комплексно агрегат эмхидхэбэ. Тус агрегадта машинистаар Леонид Сосновский, сеялкэшэнээр ба комбайнераар нүхэр Иван Козулин гэгшэд томилотдоо. Мүнөө тэдэнэр «Беларусь» маркын трактор, квадратно-гнездовой аргаар тарилга хэхэ сеялкэ, навесной культиватор, кукуруза хуряаха комбайн худалдажа абаад, тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулжа байна. Нүхэр Сосновскиин комплексно агрегат майн 25-һаа эхилжэ, 90 гектар газарта кукуруза тариха байна. Тиин тарилгын урда тээ газараа һайнаар элдүүрилхэ, тарилгаяа квадратно-гнездовой аргаар хэхэ, ургажа байха үедэнь культиватораар хоёр дахин элдүүрилжэ, уһалха зорилготойгоор тус агрегадайхид хүдэлмэреэ эмхидхэжэ захалба. Мүнөө кукурузын газар дээрэ 1600 тонно наг шэбхэ гаргагдаа. Үрэһэ хүрэнгэнь тарилгын шанарта хүргэгдөө. Тэрэшэлэн газараа уһалха бэлэдхэлэй һүүлшын хүдэлмэри дүүргэгдэжэ байна. Газараа һайнаар үтэгжүүлжэ, уһалжа, элдүүрилжэ, хаһа саг соонь тарилгаяа эрхим шанартайгаар үнгэргөөд, ургасынь хойноһоо зүбөөр харууһа эмхидхэхэ юм. Иигэжэ тус комплексно агрегадайхид ерэхэ намар бүхы газарайнгаа гектар бүриһөө 300 центнерһээ бага бэшэ эшэ набшаһа хуряаха гэһэн социалистическэ уялга абаба.

Һаяхан энэ агрегадай гэшүүд кукурузын ургаса бүри элбэгээр хуряае гэһэн Курска областиинхидой Хандалга-бэшэгые газетэнүүд дээрэһээ ехэтэ һонирхон уншаба. Энэ бэшэгтэ харюу болгон, кукурузынгаа газарые эрхимээр элдүүрилжэ, абаһан уялгаяа заатагүй дүүргэхэбди гэжэ тэдэнэр мэдүүлнэ.

Мүн аймагай Ленинэй, Сталинай, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудта иимэ комплексно агрегадууд эмхидхэгдэжэ байна. Малаа үбһэ тэжээлээр гүйсэд хангахын тулада саашадаа сабшалангай ургасые дээшэлүүлхэ хүдэлмэриин тон ехэ удхашанартай байһые хараадаа абажа, аймагай зарим колхозууд уһалагдадаг сабшалан дээрэһээ үбһэ ногооной үндэр ургаса ургуулхын тула луговодуудай саг үргэлжын звено эмхидхэжэ байна. Жэшээнь, мал ажал ехэтэй, Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр Санжиев, партийна организациин секретарь нүхэр Раднаев) иимэ звено эмхидхэгдэбэ. Мүнөө тэрэ звенонь сабшалангайнгаа газарые үтэгжүүлнэ, уһална. Аймаг дотор хабарай тарилга, сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байна. Таряанай, үбһэ ногооной үндэр ургаса хуряахын түлөө тэмсэл механизаторнууд болон колхознигуудай дунда улам эршэдэнэ.

О. Раднаев манай корр.

*

Республикын колхоз, совхозуудта хабарай тарилгын ябаса тухай

1958 оной майн 15-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймаг	Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада	Бүхы тарилга	Тэрэ тоодо эртын тарилга
Б.-Кударын	103,9	51,1	66,1
Баргажанай	125,8	29,7	40,6
Бичурын	115,4	67,4	82,7
Зэдын	129,8	48,6	72,6
Яруунын	150,0	39,9	66,3
Заиграйн	150,7	49,7	70,6
Закаменай	99,5	42,0	90,8
Иволгын	139,3	59,2	78,9
Кабанскын	127,9	48,3	66,3
Хэжэнгын	142,7	53,3	79,4
Кударын	122,2	51,2	69,7
Курумканай	172,9	42,0	62,9
Кяхтын	186,2	47,0	75,5
Мухаршэбэрэй	160,1	61,5	83,0
Прибайкальска	140,	46,3	68,9
Сэлэнгын	163,6	54,3	88,9
Тарбагатайн	143,6	70,7	89,8
Ториин	139,5	32,5	75,6
Түнхэнэй	134,2	48,6	62,1
Хориин	148,4	51,5	85,1
СОВХОЗУУД:			
Бичурын	108,8	53,9	71,9
Борьёогой	213,8	25,6	47,6
Яруунын	169,9	37,9	75,0
Кяхтын	157,1	49,6	91,8
Сэлэнгын	562,4	35,5	59,0
Хориин	186,6	39,8	85,7
«Эрдэм»	134,6	39,4	66,3

Тэжээлэй культурануудые тарилга

1958 оной майн 15-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймаг	Силосэй ургамалнууд	Кукуруза	Нэгэ жэлэй ногоонууд
Б.-Кударын	20,5	—	
Баргажанай	34,4	—	5,3
Бичурын	89,0	1,9	11,8
Зэдын	20,7	0,7	1,0
Заиграйн	17,3	—	3,2
Иволгын	58,7	—	1,9
Кабанскын	21,0	—	4,2
Хэжэнгын	17,8	—	9,9
Кударын	64,9	—	0,2
Курумканай	36,8	—	0,2
Кяхтын	33,4	10,4	—
Мухаршэбэрэй	71,3	—	0,2
Прибайкальска	15,2	—	4.1
Сэлэнгын	45,6	2,9	8,5
Тарбагатайн	81,6	1,2	5,8
Ториин	20,3	—	1,2
Түнхэнэй	27,8	—	3,3
Хориин	6,2	—	3,9
СОВХОЗУУД:			
Бичурын	26,2	—	4,9
Борьёогой	100,6	—	7,7
Яруунын	4,9	—	—
Кяхтын	01,0	—	—
Сэлэнгын	55,8	—	7,9
Хориин	36,7	—	10,4
«Эрдэм»	33,1	—	—

Бэшэ аймагууд тэжээлэй ургамалнуудые тарижа эхилээдүй.

Кукурузын үрэһэн бэлэн

Ториин аймагай «Заветы Ильича» колхозой гэшүүд эртынгээ тарилгые хаһа сагтань, шанар һайнтайгаар хэжэ дүүргээд, тэжээлэй ургамалнуудые, овёс тарижа эхилһээр хэды хонобо.

Энэ колхозой механизаторнууд 937 гектарта шэниисэ болон хара таряа, 56 гектарта наран сэсэг таряа. Мүнөө эндэ 400 гаран гектарта овёс таригдаад байна. Тиигэжэ тус колхозойхид 600 гектарта овёс тариха түсэбөө ойрын хэды үдэрэй туршада дүүргэжэрхёод, пар хахалалгаяа бүри эршэмтэйгээр ябуулхань.

Тиихэдэ шэмэтэ тэжээл-кукуруза 150 гектарта таригдаха юм. Энэ үнэтэ ургамалые шанар һайнтайгаар тарижа, силос дараха элбэг эшэ набшаһа хуряахын тула колхозой гэшүүд эршэмтэйгээр бэлэдхэжэ байна.

Кукуруза тарилгада һайн хүрьһэтэй, наруули газар таһалагдаад, тэндэ хэдэн арбаад тонно наг шэбхэ гаргагдаа. Тиихэдэ кукурузын үрэһэн һайса сэбэрлэгдэжэ, тарилгын шанарта хүргэгдөөд, хэзээшье таригдахаар бэлэн байна.

Ж. Бадмаев.

БМАССР-эй түүхын 2-дохи том тухай

Энэ номой македые зүбшэн хэлсэлгэдэ городой эрдэмтэд, эдэбхитэд олоороо хабаадаба

«Бурят-Монголой АССР-эй түүхын» 2-дохи томой макет байгша оной майн 12—14-дэ, Бурят-Монголой соёлые шэнжэлдэг институдай эрдэмтэдэй Соведэй үргэн суглаан дээрэ хэлсэгдэбэ. Энээниие Москвада, Читэдэ, Агын округто, мүн Бурят-Монголой багшанарай институдта зүбшэһэн байна. Энэ хэлсэлгэдэ эрдэмтэд, партиина, советскэ худэлмэрилэгшэд болон бусад олооро хабаадажа, үгэ хэлэхэ зуураа, хоёрдохи том тухай һанамжа, дурадхалнуудаа оруулаа.

Ном бэшэгшэдэй ехэ оролдолго хэшээл гаргаһаниие үгэ хэлэһэн нүхэд тэмдэглэбэ. Совет засагай үедэ Бурят-Монголой ажалшадай Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр ажахы болон соёл культурадаа гайхамшаг амжалта туйлаһаниинь зарим тэды харуулагдабашье, юрэнхы балараар бэшэгдэһэн ушар олохон газарта дайралдана. Тиимэһээ ушөөл заһаха, нэмэхэ, хороохо зүйлнүүд бии гэжэ үгэ хэлэгшэд онсо тэмдэглэбэ.

— БМАССР-эй түүхын 1-дэхи номые зохёон гаргаһантай жэшэбэл, мүнөө 2-дохи номые бэлдэхын тула бүри ехэ худэлмэри хэгдээ,— гэжэ зооветеринарна институдай багша нүхэр **В. И. Шатилов** хэлэбэ. — Тиигэбэшье, мүнөө бэшэгдээд байһан ном соо дутуу дундануud олон бии. Гол түлэбынь абажа нэрлэн хэлэбэл: нэгэдэхэр, бүхы гүрэндэ хабаатай элдэб мэдээсэлнүүд тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэгдээ. Бурят-Монголой түүхэ бэшэжэ байгаа хадаа тиимэ мэдээсэлнүүдые согсолон тобшолжо хэрэглэхэ шухала. Хоёрдохёор, Бурят-Монголдо Совет засаг тогтоохын, бэхижүүлхын түлөө тэмсэһэн эрэлхэг зоригто партизанuудай тэмсэл тухай гэхэ мэтэ асуудалнууд халирхайшагаар харуулагдаа. Энэ тэмсэлдэ хабаадаһан хүнүүд тухай тон багаар бэшэгдэнхэй. Гурбадахяар, Бурят-Монголой түүхые үенүүдтэ хубааха бэшэхэдээ, бүхы ороной түүхые дан ехээр һажааһанай дэмы, Олондо мэдээжэ болоһон тоо, баримтануудые хэрэглэхэдээ, ханаһаа тэдэ абтанхайб гэжэ тусхай, тэмдэглэһэнгүй хэрэггүй. Юуб гэхэдэ, энээнһээ уламжалан ном соо үлүү тоонууд ороходоо һотой болоно.

⁂

— Бурят-Монголой түүхын бэлдэгдэжэ байгаа шэнэ номые олон зоной зүбшэн хэлсэһэндэ баясамаар,— гэжэ Эрхүүгэй университедэй профессор **Ф. А. Кудрявцев** хэлэбэ. —Энэ номые авторнуудай дутагдалтайгаар бэшэһэнинь гэмшэлтэй, аягүй гэхээ. Юундэ нимэ болооб гэхэдэ, нёдондо жэлэй октябрь һарада редакцилгань дүүрэһэн байгаа. Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо зорюулжа бэшэгдэһэн олон, һонирхолтой документнүүд, статьянууд хэрэглэгдээгүй байшоо. Энэ дутагдалаа заатагүй зайсуулха һотойбди. Түүхын асуудалаар ном бэшэхэдээ, эгээл һүүлэй үедэ хэблэгдэн гараһан баримта, документнүүдые хэрэглэхэ шухала бишуу.

Бурят-Монголой түүхын хоёрдохи том хэлэнэйнгээ талаар үшөөл хангалтагүй, уншахада хүндэшэг байна гэжэ нүхэр Кудрявцев тэмдэглэбэ. Энээн соогоо промышленна болон үйлэдбэриин бусад тэрминүүдые хэрэглэхэдээ, тус тус һалбариин мэргэжэлтэдтэй зүбшөөжэ бэшэхэ шухала. Тиигээгүй һаа, алдуу гаража болохо ха юм.

⁂

— Түүхэдэхи шидэхы хүсэн болодог арад зониие, тэрэнэй үүргые һайнаар харуулжа ушөөл шадаагүйбди. Энэмнай мүнөө бэлдэгдээд байһан номой гол дутагдал болоно, — гэжэ номой авторнуудай нэгэн, түүхын наукануудай кандидат нүхэр **П. И. Малахинов** хэлэбэ.—Энэ дутагдалые зайсуулхын тула саашадаа ехэ худэлмэри хэхэ болонобди. Түүхэдэ арад зоной дүүргэдэг үүргые тодорхойгоор харуулхатаяа хамта, мүн Совет засаг байгуулхын түлөө тэмсэлшэдые, арадай ажахы болон соёл культура хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо габьяатай байһан хүтэлбэрилхы худэлмэрилэгшэдые ном соогоо харуулалсаха һотойбди. Архивууд соол хадагалагдажа байһан документнүүдээр түүхын ном бэшэхэ гэшэ хүндэшэг хэрэг. Тиимэһээ партиина болон советскэ олониитэ, Совет засагай түлөө тэмсэһэн хүнүүд түүхэшэдтэ тодорхой туһаламжа үзүүлхэ һотой. Тиигэжэ залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ аша туһатай түүхын ном хамтынгаа хүсөөр зохёохо үнгэлтэйбди,— гэжэ нүхэр Малахинов хэлэбэ.

⁂

Бурят-Монголой түүхые үенүүд болгон хубааһан тухай хэлэхэ зуураа, НИИК-ын научна худэлмэрилэгшэ түүхын эрдэм ухаанай кандидат нүхэр **Б. М. Митупов** иигэжэ хэлээ: «Бурят-Монгол орон хариин сэрэгэй интервенциин, граждан дайнай үедэ» гэһэн бүлэг соо 1920 оной мартын 2 хүрэтэр (тэрэ үдэр Дээдэ Үдэ сүлөөлэгдэһэн байгаа) болоһон событинууд тухай хэлэгдээд дүүрэнэ. Теэд энээнэй һүүлээршэ Бурят-Монгол доторнай дайн боложо үргэлжэлһөөр байгаа бишуу. Бурят-Монголой ехэнхи хубинь тэрэ үедэ Алас Дурна зүгэй Республикада ородог байһан юм. Эндэ граждан дайн үргэлжэлжэ, японтонтой, тэдэнэй хүлһэншэд — Семенов, Унгерн тэдэ эсэргүү шаюга тэмсээн боложо байгаа ха юм. Энэ тэмсэлдэ Бурят-Монголой ажалшад эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна.

Тиимэһээ, номой 2-дохи бүлэг 1921 оной августа гү, али бүришье хожомой үеэр дүүргэгдэхэ һотой гэжэ һанагдана.

Бурят-Монголой түүхын 2-дохи томой юундэ 1955 оноор дүүргэгдэһэниинь ойлгогдоногүй. Арадай ажахыда тон ехэ хубилалта оруулжа эхилһэн 1953 онoор энэ номые дүүргэхэ гү, али 1957 он хүрэтэр бэшэхэ хэрэгтэй байгаа гэжэ һанагдана. 1957 ондо Октябриин революциин алдарта 40 жэл тэмдэглэгдэһэн байна бшуу ,—гэжэ нүхэр Митупов хэлэбэ. Саашадаа XIX зуун жэлэй һүүлдэ, XX зуун жэлэй эхиндэхи бурят арадай ниитэ-экономическа харилсаан тухай дэлгэрэнгыгээр тоггожо, түүхын номой авторнуудай баталан энээн тушаа хэлэдэг баримтануудые нүхэр Митупов шүүмжэлбэ.

⁂

КПСС-эй Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр **Ц. Ц. Дондуков** хэдэ хэдэн ажаглалта, һанамжаяа хэлэбэ. Бурят-Монголой АССР-эй түүхын хоёрдохи томой зарим бүлэгүүдые тодо һонороор нэрлэхэ, заримыень хамтаруулха хэрэгтэй байна. Жэшээнь, 3-дахи бүлэг соо арадай ажахые һэргээн бодхоолгын үе 1920 онһоо эхилээд 1925 он болотор үргэлжэлөөд гээд бэшэгдэнхэй. Үнэндөө, энэ үе 1921 онһоо эхилһэн байха юм. Мүн баһа 4, 5-дахи бүлэгүүдые нэгэдүүлхэд, һайнаар бэшээ хадаа таараха һэн. Юундэб гэхэдэ, энэ хоёр бүлэг соо индустриализаци, коллективизаци бэелүүлхэ тухай хэлэгдэнэ. Партиин XIV, XV съездүүд эдэ асуудалнуудаар тодорхой заабари үгэһэн байха. Тиимэ хадань, эдэ хоёр бүлэгые нэгэдүүлмээр. Мүн 8, 10-дахи бүлэгүүдэй нэрэнүүд тодо һонор бэшэ байна.

БМАССР-эй түүхын хоёрдохи том 1955 оноор дүүрэнэ. Минии һанахада, энээнһээ хойшонхи сагые оруулалсаа һаа таарамжатай байха һэн. Юундэб гэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ манай орон дотор, тэрэ тоодо республика соомнай гүрэн түрын удхашанартай ехэ ехэ хэмжээ-ябуулганууд бээлүүлэгдэһэн бшуу. Тиимэһээ энэ түүхые 1957 оноор дүүргэхэ хэрэгтэй,—гэжэ нүхэр Дондуков дурадхаба.

Бүхы культурын асуудал аминдаа нэгэ бүлэг болгогдонхой. Тиигэжэ түсгаарланхаар энээниие бусад бүлэгүүдтэйнь хамталаа һаа дээрэ байха һэн.

Революциин урда тээ бурят зон үзэг бэшэггүй байгаа юм гээд зариман хэлэдэг. Тиимэ бэшэ гэжэ нүгөөдэ зариман буляалдадаг байна. Энээндэ сэхэ харюу үгтэдэггүй. Үнэндөө энэмнай тон шухала удхашанартай асуудал болоно. Революциин урда тээ бурят зон хэлэ бэшэггүй байһан гээд, энэ номой 7-дохи бүлэг соо бэшээтэй. Хаанаһаа, ямар юумэнһээ олоод, иигэжэ бэшээб? Хуушан монгол бэшэгнай юун гэшэб? Үни холо сагһаа хойшо бурят зон монгол бэшэг хэрэглэдэг байгаа ха юм. Энээниие хэлэ бэшэг бэшэ юм гээд яажа хэлэлтэйб?—гэжэ нүхэр Дондуков үгөө дүүргэбэ.

⁂

Экономико шэнжэлдэг эрдэм ухаанай кандидат нүхэр **Р. И. Шнипер** тон зүйтэй хэдэн ажаглалта хэбэ.

—БМАССР-эй түүхын хоёрдохи том элдэб тоо, баримтаар дашуурхшанхай гэжэ хүнүүд зүб ажаглалта хэнэ,—гээд нүхэр Шнипер тэмдэглэбэ. Шалтагаанинь юуб гэхэдэ, энэ томые бурууяар бүлэг бүлэг болгожо хубааһан байна. Энээниие заһахын тулада номые ондоогоор үенүүд болгон хубааха шухала. 1928 онһоо эхилээд, табан жэлэй түсэбэй ёһоор бүлэгүүд болгон хубаагаа. Энэнь буруу. БМАССР-эй түүхын 2-дохи томые иигэжэ найруулһан дээрэһээ, түүхые жэл жэлээр тусгаарлан бэшэхэ баатай болоһон байна. Тиихэдээ элдэбын тоо, баримта олоор хэрэглэхэ, дабтаха ушартай болоо. Зариманиинь хүсэд шалгагдаашьегүй тоонууд бии. Энэ дутагдалые хайшан гээд усадхахаб гэхэдэ, энэ номые ондоо үенүүдтэ хубаажа бэшэхэ шухала. Минии һанахада, Октябриин революции, граждан дайн, һэргээн бодхоолгын үе, СССР-тэ социализм байгуулга, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн, дайнай хойто тээхи хүгжэлтэ гэхэ мэтээр үенүүд болгон харуулбал, али али тээһээнь гүнзэгы тобшолол хэжэ боломоор байна.

Тэрээнһээ гадна, республика дотор ажаһуудаг арад зон юундэ харуулагдаагүйб. Промышленностиин шэнэ районуудай (жэшээнь: шахтёрнуудай город—Галуута Нуур, Зэдын комбинат гэхэ мэтын) байгуулагдаһантай хамта хүн зонойнь тооe харуулалсабал, һонин байха һэн. Үйлэдбэриин худэлмэрилдэг зоной, мүн бусад ажал хэдэг хүнүүдэй тоо сасуулбал, һонирхолтой байха бэлэй. һүүлэй үедэ үйлэдбэридэ худэлдэг зоной тоо олошорхол байна. Жэшээлэн хэлэбэл, 1929 оной үедэ үйлэдбэридэ худэлжэ байһан худэлмэришэнэй тоо 40,1 процент байһан аад, 1940 ондо 57 процент, 1955 ондо—62,6 процент болоһон байгаа.

Манай республикын арад зоной ажабайдал улам һайжаржа байһые, ажалай бүтээсэн дээшэлһые тодорхой тобшололтойгоор бэшэхэ шухала байгаа гэжэ хэлэмээр. Арад зоной байдалые бүри һайжаруулхын түлөө тэмсэхэ гэжэ манай партиин эгээл һангин зорилго гэжэ тоологдодог. Энэ асуудалые заатагүй харуулмаар байгаа.

⁂

—Олон хүн бэшэһэн аад, зарим бүлэгүүдынь хоорондоо холбоогүй бооло,—гэжэ Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио болон телевидениин комитедэй главна редактор нүхэр **Ц. Ж. Дамдинжапов** хэлэбэ. Юрэнхы дээрэ найруулгань бирагүй, дан олон тоо, баримтатай, зохихо тобшолол үгы. Бүхэли арадай түүхэ гэшэ тэдэ аад, иигэшье хүнэй нэрэ дурдагдаагүй. Тэдээнгүй байхадаа таараагүй. Коллективизациин үеын түлөөлэгшэд хаанаб. Партийна ажал-ябуулгашад нүхэд Сахьянова, Ербанов тухайшье багаар бэшэгдэнхэй.

Саашадаа нүхэр Дамдинжапов культурын асуудалаар олон ажаглалта хээ. Манай республика дотор болоһон культурна революции али али талаһаа хүсэдөөр харуулагдаагүй. Халха монгол хэлэ бэшэг абаха тухай шиидхэбэриие зүбөөр шүүмжэлһэн аад, үзэг бэшэгэй ондоо болгохо тухай асуудал эртэдээ гэшүүлэнь зүбшөөхын аргагүй. 1925—1926 онуудай үедэ энээн тухай ярилдаан болоогүй, болохошье унгигүй байгаа. Тиихэ сагта хүн зониие үзэг бэшэгтэ һургаха асуудал түрүүшын ээлжээндэ табигдаад байһан юм. Урдань бурят зон үзэг бэшэггүй байгаа гэлсэдэгээ болихоор болоо. Ямаршье үндэһэгүйгөөр тиигэжэ хэлсэдэг гэшэ.

Ород арадай соёл культурын түлөөлэгшэдэй ехэ үүргэ дүүргэһэн, туһалһан тухайда хэлэгдэнэ. Тэдэнэй нэрэ солыень дурдахада яаха юм? Соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай худэлмэриие гүнзэгыгөөр, тобшололтойгоор харуулжа болохо байгаа. Тэрэ үедэ эдэ зургаанууд ямар үүргэ дүүргэһэн, ямар зорилго шиидхэһэн тухай байгааб гэжэ хэлээсээ һаа зүйтэй бэлэй.

Искусство тухай бирагүйгөөр бэшээтэй гэжэ тэмдэглэмээр. Манай республикада искусствын бии болоһон, ямар асуудал шиидхэһэн тухайдань юушье бэшээгүй.

БМАССР-эй түүхын 2-дохи том 1955 оноор дүүрэнэ. Минии һанахада, партиин XX съездээр гү, али Октябриин революциин 40 жэлэй ойгоор дүүргэбэл зохистой һэн. Эдэмнай манай гүрэнэй, тэрэ тоодо манай республикын ажабайдалда айхабтар ехэ удхашанартай.

Бурят-Монголойнгоо түүхын 2-дохи томые хэблэн гаргаха гээшэмнай ехэ харюусалгатай хэрэг мүн. Тиимэһээ, шухала асуудал бүлэгүүдые дахин дахин заһахын тулада тусхай секциинүүдые тогтоохо гэжэ дурадхал нүхэр Дамдинжапов оруулба.

⁂

—Энэ бэлдэгдэжэ байгаа том соо бурят арадай түүхэ үнэн зүбөөр, тодо һонороор харуулагдаха ёһотой,—гэжэ нүхэр **К. Е. Маслов** (КПСС-эй Обком) хэлэбэ.—Бурят-Монголой республикын бии болоһон тухай хэлэхэдэ, Алас Дурна зүгэй Республикые хүсэд харуулаагүйдэ аргагүй.

Мүн комсомол тухай тон багаар бэшэгдэнхэй гэжэ нүхэр Маслов шүүмжэлбэ. Комсомол, залуушуулай баатар габьяата замые харуулаагүй яажа орхилтойб? Архивай данса хэрэглэхэдээ, мүн бусад материал харалсаха, шэнжэлһэн зүйлээ бүхы талаһаа хаража үзэхэ хэрэгтэй.

Авторнууд, редколлегиин гэшүүд эдэ бүгэдые хараадаа абажа, заһаха мүлихэ ёһотой.

⁂

Бурят-Монголой түүхын 2-дохи томые зүбшэн хэлсэлгэдэ нүхэд **П. П. Тышкилов**, (багшанарай институт) **Н. С. Кузнецкий** (партиина һургуули), **М. П. Хабаев** (багшанарай институт), **Г. Л. Санжиев** (соёлой институт) **Ф. Т. Будажабэ** (облвоенкомат), **А. Н. Курочкин** (ПВЗ), **С. П. Костарев** (Хизаар ороноо шэнжэлхэ музей) болон бусад хабаадалсаа.

Зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшад БМАССР-эй түүхын 2-дохи томой македые гол түлэб һайшаагаад, тэмдэглэгдэһэн ехэ дутагдалые заһаха, мүлихэ һайжаруулхыень авторнууд болон редколлегиин гэшүүдтэ дурадхаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: БМАССР-эй түүхын хоёрдохи томой македые соёлой институдай эрдэмтэдэй Соведтэ зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшад: (зүүн гарһаа) түүхэ-шэнжэлхэ эрдэмэй кандидадууд Г. Н. Румянцев, Б. Д. Цыбиков, хэлэ бэшэг шэнжэлхэ эрдэмэй кандидат Д. Д. Амоголонов, багшын эрдэмэй кандидат А. Г. Тапхаев гэгшэд заседаниин забһарлалгын үедэ хөөрэлдэжэ байна. А. Мантаевай фото.

СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министерствын мэдүүлгэ

Хойтоатлантическа союзай (НАТО) соведэй сессиин Даниин ниислэл хото Копенгагенда болоһон тушаа СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министерство майн 16-да мэдүүлгэ толилоо. Дурсагдаһан сэрэгэй бүлэгэй гэшүүн гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд энэ сессидэ хабаадаһан байна.

Яаралтайгаар зэбсэглэхэ хэхэ, «хүйтэн дайн» һүжэрөөхэ шэнэ хэмжээ-ябуулганууды бээлүүлхэ политическэ хараа шугам хамтаараа зохёохо гэшэ НАТО-гэй соведэй Копенгагенда болоһон сессиин гол зорилгонь байһан юм гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Уласхоорондын шухала, хойшолуулашагүй асуудалнуудые шиидхэхые Советскэ правительство эрилэг байгаа, саашадаашье эрилтэ хэхэ. Юуб гэхэдэ, эдэ асуудалнууды шиидхэлгэнэй эб найрамдалай хуби заяан дулдыдаха байна гэжэ мэдүүлгэ соо заагдаһан байха юм.

Хойтоатлантическа союзай (НАТО) соведэй майда болоһон сессиин шиидхэбэридэ мэдүүлгэ соо сонхэлтэ үгтэһэн байна. Баруун болон зүүн оронуудай хоорондо зүблөө хэхэ хэрэгтэ һаад ушаруулха гэһэн һэдэлгэ НАТО-гэй соведэй майда болоһон сесси дээрэ хэгдээ.

Советскэ Союз, социалистическэ лагериин бүхы гүрэнүүд уласхоорондын түгшүүрилтэ шанга байдал һуларуулха гэһэн хараа шугам шууд сэхээр баримталһаар байһан дээрэһээ эгээн дээдэ тушаалтадай зүблөө зарлаха хүсэнэ. Эгээн дээдэ тушаалтадай зүблөөндэ доро дурсагдаһан асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхые Советскэ правительство дурадхаһан байгаа:

атомна дайнай аюул зайсуулха замда түрүүшын шухала алхам болгон атомна, водородно зэбсэг туршалгые болюулха;

атомна, водородно зэбсэг хэрэглэхэһээ гүрэнүүдэй арсаха, энэ зорилгоор уласхоорондын зохихо хэлсээ баталха тухай;

НАТО-да, Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй хоорондо бэе бэедээ добтолон ороlсохогүй хэлсээ баталха тухай;

атомна, водородно, ракетнэ зэбсэгһээ сүлөө зоно Европын центрэ байгуулха тухай;

уласхоорондын бусад хэдэн шухала асуудалнууд.

Эгээн дээдэ тушаалтадай зүблөө зарлаха тухай Советскэ Союзай дурадхал оруулһан сагһаа хойшо НАТО иимэ юумэнүүдые хэбэ гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ:

Англиин газар дээрэ американскэ ракетнэ болон атомна базануудые байгуулха тухай США-гэй, Великобританиин правительствонууд хоорондоо хэлсээ баталаа;

НАТО-да хабаададаг бусад оронуудай газар дээрэ иимэ базануудые түхеэрхэ тухай США-гэй правительство оролдолго гаргана;

Баруун Германиин зэбсэгтэ хүсэнүүдые атомна, ракетнэ зэбсэгээр хангаха тухай ФРГ-гэй бундестаг шиидхэбэри гаргаа. Энэ шиидхэбэриень НАТО-да ородог бусад гүрэнүүдынь дэмжэһэн байна;

НАТО-гэй Европодохи зэбсэгтэ хүсэнүүдэй тооe хоёр дахин олон болгохо тухай НАТО-гэй дээдэ штабууд эрилтэ хэнэ;

шэнэ түхэлэй бүү зэбсэг үйлэдбэрилхэ «нэгэдэлнүүд» байгуулагдаад, тэрээндэ Баруун Германи хабаадуулагдана;

атомна зэбсэг туршалгые Советскэ Союзда болюулха тухай СССР-эй Верховно Соведэй шиидхэбэри гараһан хойноошье американскэ, английскэ ядерна зэбсэгүүд шэнээр туршагдажа эхилэнэ.

Советскэ Союзай ядерна зэбсэг туршалгые нэгэ талаһаа болюулаад, зэбсэгтэ хүсэнүүдээ саашадань хорооhо байхадань НАТО-да хабаадаг гүрэнүүд эб найрамдалай хэрэгтэ туһатай ямаршье хэмжээ абаагүй гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Дээдэ тушаалтадай зүблөө зарлаха тухай асуудалтай дашарамдуулан Советскэ Союзтай «урид зүйлэ эрилтэ хэжэ» хөөрэлдэхэ гэһэн һэдэлгэ ямаршье үрэ гарааггүй юм, гарахашьегүй. Дээдэ тушаалтадай зүблөөн хадаа аралжана наймаа хэлгэ бэшэ, харин мүн үеын тон шухала хэрэг байна бшуу.

Атомна, водородно бомбо тээһэн американскэ бомбардировщикуудай Советскэ Союз тээшэ нисдэг ... ... дары болюулха тухай асуудал ... Арктикада хиналтагүй ... болоно. Арктикада ... США-гэй ... оролдоно.

Советскэ Союз буу зэбсэг хураха асуудалые хүсэд һайнаар шиидхэхэ оролдоһоор юм гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. ...

Дээдэ тушаалтадай зүблөөндэ дэдхэхэ үедэ баруун гүрэнүүд ... аюулые шангадхаха ябадалда ... гэхэ гү, тиихэдэ НАТО-гэй соведэй майда болоһон сесси эгээл энээн зорюулагдаһан байгаа, али түрэн үнэн сэхээр хэлсээ хэхэ, харилсан ажаллаха гү? гэһэн асуудал бигдана. Советскэ правительство тухай хэлэхэ болоо һаа, иимэ хүсэ хэжэ, харилсан ажаллахын ... ... СССР-эй МИД-эй мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Колхозой механизаторта туһаламжа

Колхозуудай өөһэдынь трактор, машинануудтай болоод байһан үедэ техникэдэ саг соонь, зүбөөр харууһа хэхэ, гамтайгаар, үндэр бүтээсэтэйгээр тэдэниие ашаглаха гээшэ механизатор бүхэнэй нангин уялга мүн.

Машинын деталь, оньһонуудые заһабарилха, шэнэдхэхэ, тоһодохо, мүн түлишэ гамтайгаар хэрэглэхэ болон бусад шухала худэлмэри тухай дурдашэлөө, һанамжаяа газетэдэмнай бэшээд байһан механизатор, мэргэжэлтэдые уряалнабди.

Мүнөөдэрэй номерто хүдөө ажахын инженер-механик нүхэр Беляевай зүбшэл тусхай эмхидхэгдэһэн буландаа толилнобди.

Машинын деталь угааха ванна

Трактор болон хүдөө ажахын машинануудта техническэ харууһа хэжэ, детальнуудыень сэбэрлэхэдээ урдань тусхай түмэр амһарта соо керосиннаар угаадаг байгаа. Энэ ушарта хэды деталь угаагаад байхада керосин муухай болошодог һэн. Тиигэжэ тэрэ керосин саашань хэрэглэхын аргагүй болодог юм. Түмэр боошхоор хэһэн тусхай амһарта соо машинын детальнуудые угааха, сэбэрлэхэдэ таарамжатай.

Тиихэдээ юрын түмэр боошхые хоёр хахад болгожо, тэрэнэй нэгэ хахадтань дүрбэн тулга дээрэ молотилкын һагшуур зохёожо һуулгадаг. Тэрэ амһарта соогоо оёортонь уһа, мүн түмэр һагшуур хушаад байхаар керосин хэхэдэ керосин уһанай дээрэ хөөрэн гарадаг. Угааха, сэбэрлэхэ детальнуудаа һагшуур дээрээ табяад, щёткоор гү, али будөөр аршадаг юм. Иигэжэ сэбэрлэхэдэ детальнуудта халдаһан хаг шорой, түмэрэй бутараһан амһартын оёорто суглардаг. Керосиниинь тунажа, сэбэр болоод, дахин хэрэглэхэдэ хамаагүй болодог. Энэ аргые хэрэглэжэ, тракторна бригаданууд та трактор болон хүдөө ажахын машинануудай детальнуудые сэбэрлэхэ, угаахада колхоздо жэлэй турша соо горьтой керосин алмагдадаг байна.

Машина хабсарха талмай

Хүдөө ажахын машина, зэр зэмсэгүүдые заһабарилаад, зүбөөр хабсархын тулада колхозой мастерскойн хажууда тусхай талмай түхеэрхэ хэрэгтэй. Энэ талмай дээрэ машина зүбөөр, һайн шанартайгаар хабсарһанаа шалгажа үзэхэдэ таарамжатай байдаг. Энэ хүдэлмэриие кузница, мастерской соо гү, али газаа хэхэ болоо һаа тон таарамжагүй.

Машина хабсарха талмай хүндэлэнөөнь 6 метр, утааша 8 метр гэхэ гү, анзаһа, сеялка, культиваторай багтахаар баригдаха ёһотой. Тус талмай машина, зэмсэгүүдые дээрэнь табяад хабсархада бутарха, эбдэрхэгүй, тэгшэ, сэбэр байха зэрэгтэй. Бетоноор хэһэн талмай машина хабсархада илангаяа таарамжатай байдаг юм. Иимэ талмай хэхын тулада 40—50 сантиметр гүнзэгытэй тэбхэр нүхэ малтаад, нэгэ хубинь цемент, 3 хубинь элһэн, 6 хубинь хайр шулуун байхаар тусхай раствор хээд, 36—45 сантиметр зузаантайгаар шалыень сохихо хэрэгтэй. Тэрэнэйнгээ дээгүүр нэгэ хубинь цемент, 3 хубинь элһэн байхаар хараалжа, 4—5 сантиметр зузаантайгаар үеынь хэхэ. Бетоноор ... талмай хэхэ, 7—8 хоногой ... шада шанга наранда шарулангүй, нэрэнүүнгээр байлгаха шухала. Наратай дулаан үдэр болоходо тэрэнээ бэрхэнтэй гү, али оргоожоор хушаха байха ёһотой. Тиигээгүй һаа, бетон хагархада гантаһан нүхэ һубэ гараха байна. ... шада ган, нүхэ гараа һааньш цементын раствороор дахин хушаха хэрэгтэй.

В. Беляев, инженер-механик.

Манай худэлмэриин зарим дүнгүүд

Борьёогой үүлтэртэ хонидой совхозойхид ашаг шэмэ ехээр үгэдэг хонин һүрэгэйнгөө үүлтэр һайжаруулжа байһан тухайгаа иигэжэ хөөрэнэ

☆ ☆

Зүүн гарһаа: Борьёогой совхозой эрхим хонишон Балдан Самбуевич Дабаев. Зэргэлжэ һуугшань — совхозой эхэ хонидой отарын ахалагша хонишон Иван Михайлович Бурганов. Нүхэр Бурганов хонидоо һайнаар харууһалжа, түл олоор абадаг, нооһо ехээр хайшалдаг байха юм. Байгша ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 178 хурьга абаха уялгатай.

Үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри иимээр ябуулагдаа

рьёогой совхоздо хонидой үүлйжаруулха эмхидхэлэй-зоотехкэ хүдэлмэри гол түлэб 1950 эхилһэн юм. Отарануудынь шэмэ багатай, шэрүүн нооһонидһоо бүридүүлэгдэнхэй бай14074 толгой хонидой 52,3 проь шэрүүн нооһотой, 29,8 проь шэрүүбтэр, 17 процентнь бтар, нарин нооһотойнь—17 нт байба. 1950 ондо хонидһоо зэргээр 1,97 килограмм нообтаһан юм. Отондо табидаг хуынь үүлтэр муутай, нооһо багэдэг байгаа.

идой үүлтэр саашадань һайулхын, ашаг шэмыень дээшэын түлөө нооһо ехээр үгэдэг, нооһотой хусануудые асарха гараа бэлэй. Тиигэжэ 1951 онрозненско үүлтэрэй хусанууд гдаа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо ой үүлтэр һайжаруулагдаилээ. Тэрээнтэй хамта, тэжээл бэлдэхэ тухай асуудал шиидкэ захалаа бэлэй. Хонидой р һайжаруулха хүдэлмэри ха эрилтэ мэргэжэлтэдэй урда аа. Тиихэдээ ашаг шэмэ ехэйн үүлтэрэй хусануудые зүхэрэглэн, мүн хонидые наь, шанарайнь талаар жэл бүилгагдажа захалаа һэн. Энэ эриин эхилхэдэ хонид табан болгон хубаагдаһан байгаа. һайнуудынь нэгэдэхи аа илган шэлэгдэмэл группаулагдаа.

оноойнгоо шанар болон хэмталаар зохихо классата хаха хонидой шэхэндэ бонитихэдэг шэмхүүрээр тусхай табигдадаг.

идые наһаарнь, бусад шанаилгаха хүдэлмэри юрэнхыөөр үнгэргэгдэдэг байха юм. хайшалһанай, хурьгадые эхэамяарлан һалгааһанай һүүтэдэниие класс классаарнь болгодог байна. Борьёогой совхоз эхэ хонидой отарые наһа наһаарнь илгажа, отара эмхидхэдэг болонхой. Тиимэһээ отара бүхэнэй хонид наһа, үүлтэр, классаараа адли байжа, тэдэниие үсхэбэрилхэдэ таарамжатай байдаг гээшэ. Энээнэй ашаар отарануудаа томодхохо арга олгоо. Совхозой эхэ хонидой отаранууд 700—800 толгойһоо бүридүүлэгдэдэг. Тиигэжэ хонишодой ажал хүнгэдхэгдэнэ.

Эхэ хонидые үүлтэрээрнь, классаарнь отара болгон бүридүүлхэдэ тэдэниие искусственна аргаар үрэжүүлхэдэ хүнгэн боложо үгэнэ. Энэнь ашаг шэмэ ехэтэ хусануудые зүбөөр хэрэглэхэдэшье таарамжатай.

Борьёогой совхоз хусануудаа һайн тэжээл дээрэ байлгадаг. Туд бүридөө 9—12 килограмм нооһо үгэдэг, 75—85 килограмм татадаг 20 шахуу хусатай. Отондо гансахан лэ элитнэ хусануудые табина. Нёдондо нэгэ хусын үрөөр нэгэ гү, хоёр отарын хонидые үрэжүүлһэн байна. Тиимэһээ 1957 ондо нэгэ хусада 1000—1200 хонид хүртэһэн байгаа.

Үүлтэр һайжаруулха талаар хэгдэһэн эдэ хүдэлмэри хонидой тоо түргэн олошоруулха, ашаг шэмэ үгэлгыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ горьтой туһа нэмэри болоо. Энэнь шэнэ түлнүүдэй эхэһээ үлүү ехэ нооһо үгэдэг ушар дээрэ элитээр харагдана. Жэшээнь, 1957 ондо эхэ хонидой туд бүриһөө дунда зэргээр 3,38 килограмм нооһон хайшалагдажа, 1956 ондо гараһан түлнүүдынь тус бүридөө 4,04 килограмм нооһо үгэбэ. Зарим залуу хонидой отаранууд бүри ехэ нооһо үгэһэн байха юм. Үүлтэр һайжаруулха талаар эрхилэгдэдэг хүдэлмэри һүүлэй үедэ бүришьеһаа нарижуулагдажа байнхай. Борьёогой совхоз ойрын жэлнүүдтэ өөһэдын шэнэ үүлтэр бии болгохо үндэһэ табиха байна.

Р. Пилданов, зооветинститудай доцент.

☆ ☆

Үбэл гараһан хурьгад хайшан гэжэ түлжүүлэгдэнэб

Үбэлэй үедэ хурьгадые абаха гээшэ хонин һүрэгые түргэнөөр үсхэбэрилхэ, үүлтэрыень һайжаруулха шухала хэмжээ-ябуулгануудай нэгэн болоно. Эртэ хурьгадые абахада оройнхиһоо һураггүй дээрэ байна. Хонидые үбэл хурьгалуулхаар үрэжүүлхэдэ зунай эгээн һайн сагта тудадаг. Шэмэтэй зүлгэ ногоо, сэсэг набша эдижэ ябаһан хонид үрэжэл һайнтай байдагынь мэдээжэ.

Үнгэрһэн үбэл хонидни булта хурьгалаа. Һайн, элбэг тэжээлтэй байгаа һаа, үбэл хурьга абахаһаа айлтагүй. Хонидой хурьгалхаһаа һара тухай урид тэдэндэ гансахан үбһэ эдюулдэгбди. Зелёнко, силос болон бусад шэмэтэ тэжээл эдеэд байхадаа һүниинь үсхэн хурса байжа, хурьгад хүрэһөөр санхатана, тээрэнэ аа гү гэжэ һанадаг гээшэб. Хурьганда, мүн эхэдэнь витаминтай һайн үбһэ эдюулээд байхада түбһэн үбшэн хүрэдэггүй шэнги агша.

Үбэл хурьгалха хонидые газаагаа барижа түрүүлдэгбди.

Литр уһанда буйлуулагдаһан 1 грамм солярна кислота сайн халбагаар һая гараһан хурьганда үгэдэгби. Удаань 2—3 час болоод синтомицинэй таблеткын табанай нэгэ хубиие шудханаб. Тэрэнэй һүүлээр 3 час тухай болоод буйлуулагдаһан марганцовко сайн нэгэ халбага шудхагдана. Энэ үе соо нарай хурьган эхээ ходо хүхэжэ байдаг. Олон хурьгад соо ямар хурьганай хэдыдэхи дозоёо ууһанай тэмдэг үнгэ бүриин карандашаар табидаг байнабди. Гурбан тэмдэгтэй болоһон хурьган тиимэ дозонуудые уугаа гэжэ мэдэгдэнэ. Үглөөдэрынь синтомицин үнөөхил хэмжээгээр уулгаад, 4-дэхи тэмдэг табигдана. Зарим нарай хурьгад гэдэһээ үбдэхээ һанадаг. Тиигээ һаань синтомицин уулгаад, пенициллинээр гуя руунь таридагбди.

Хонид хурьгалха хүрэтэрөө һалхи орохогүйгөөр тойруулжа шабагдаһан, дээгүүрээ халхабшагүй хашаа соо байлгагдадаг. Тиигээд түрэн сасуугаа кошарада оруулагдана. Нялха хурьгадые эхэдэнь хататар долёолгоод, тэнжэтэрынь тэндээ байлганабди. Тэрэнэй һүүлээр кошара соохи тусхай таһалгада байлгаад, эхэ хонидой хурьгадаа таниха болохотойнь сасуу 4—5-раа байдаг байрада оруулжа, саашадань кошарно-базова аргаар хурьгадые түлжүүлгын гурим сахигдадаг байха юм.

Хурьгалһан хонид түрэһэнэйнгөөшье һүүлээр хэдэн хоногто үбһэ эдинэ.

Мал янза бүриин юумэ эдихэдээ һонирхожо, эдеэмэр болодог. Нарһанай шэлбэһэн малые эдеэндэ оруулдаг, хатайр болон бусад үбшэнһөө хамгаалдаг, витамин ехэтэй зүйл мүн болоно. Нарһанай шэлбэһэ уһанда бусалгаад, тэрэнэй шүлэ хурьгадай гараһанһаа хойшо 10—15 хоноһон хойнонь үдэртөө гурба дахин столовын халбагаар уулгадаг байнабди. Ехэ болоһон хурьгад нарһанай шэлбэһые тэрэ хэбээрнь, угаа дуратайгаар эдидэг байха юм. Тиимэһээ нарһанай шэлбэһэ газаагаа ходо байлгадагбди. Хурьгад, хонид дуратай сагтаа тэрэниие эдижэ байдаг гээшэ.

Хонидой хурьгалха үедэ отарынхид ажалаа иигэжэ эмхидхэдэгбди. Нарай хурьгадай байрада хоёр хүн үргэлжэ хүдэлмэрилдэг. Тэдэнэр нарай хурьгадые нэгэ бага боргожуулаад, томодхогдоһон сакмануудта тушаадаг. Мүн тэрэ үедэ кошара соо һүниндөө харууһалжа хонохо тусгаар нэгэ хүн табигдадаг. Тэрэ хони, хурьгадые эрьежэ, гараһан хурьгадые абажа байдаг юм.

Мүнөө үбэл хурьга абалгын үедэ манай отара дээрэ арбаад хүн хүдэлжэ гараа. Отарын гол хүдэлмэришэдһөө гадуур мантай 7 хүн хүдэлжэ гараба.

Ажалай зарим нэгэн дүн тухай хэлэе. Нёдондо үбэлэй, хабарай эртын хурьгадые абаһанай, мүн хонидоо зун отондо оруулжа, декабрь һарада түрүүлһэнэй ашаар 100 толгой эхэ хонин бүриһөө 140 хурьга абаа һэм. Улаан одонойхидой үүсхэлээр энэ жэлдэ 100 хонин бүриһөө 170 хурьга абаха уялгатайб. Энээниие дүүргэхэ арга манда бии. 691 эхэ хонитойбди. Үбэлэй үедэ 721 хурьган абтаа. Тэдэнэй 545-ниинь жэлэй эхинһээ хойшо гараһан байна. Декабрьда хурьгалуулагдаһан 176 хонид дахин үрэжүүлэгдэнхэй. Январь, февраль һарада хурьгалһан хонид зундаа отондо оруулагдаха. Тиигэжэ жэлэй һүүл багаар хэнзэ хурьгад абтаха юм.

Мүнөө отарымнай хурьгад гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэжэ, томо болонхой. Гадна, совхозой дирекци үшөө 125 хони хурьгалуулха даабари намда үгөө һэн. Тэдэ хонидһоо гараһан хурьгад гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байнхай.

Б. Дабаев, совхозой ахалагша хонишон.

☆ ☆

Зүүн гарһаа: 1957 ондо 100 хонин бүриһөө 164 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлһэн, толгой бүхэнһөө 3,820 килограмм нооһо хайшалһан Дари-Цырен Дымбрылович Дуринов. Энэ нүхэр мүнөө жэл 100 хонин бүриһөө 183 хурьга абаха уялгатай. Хажуудань— совхозой түрүү хонишодой нэгэн Цокто Ринчинович Чойдонов.

Энэ хэрэгые малшад шиидхэнэ

Һүүлэй жэлнүүдтэ хонид үбэл хурьгалуулагдадаг боложо, харюусалга бүришье ехэ болоо. Тиимэһээ совхозой тогтоһонһоо хойшо шахуу хонишоноор хүдэлһэн дүй дүршэл ехэтэй нүхэд Ц. Чойдонов, Б. Дабаев, И. Бурганов, Д-Ц. Дуринов болон бусад үбэл гараһан хурьгадые абажа түлжүүлнэ.

Жэшээнь, нүхэр Дабаев үнгэрэгшэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 140 хурьга, Бурганов—106,8, Дуринов—104,5 хурьга абаһан байна. Нооһо хайшалха, хонидые шадабаритайгаар харууһалха талаар манай хонишодой дунда эрхим жэшээ харуулһан хүнүүд бии. Тэдэнэй тоодо хонидоо гарза хоролтогүй байлгажа, толгой бүриһөөнь (хусанууд) 8,820 килограмм нооһо хайшалһан Аюша Жанчипов, түлгэ хонидой туд бүриһөөнь 6,850 килограмм нооһо хайшалһан Гэлэг Цыбикжапов гэгшэд ороно.

Совхозой партийна эхин организаци коммунистнуудые хонин ажал дээрэ үшөөл үсөөнөөр табина. Миил 3 коммунист отарые даагшадаар, 1 коммунист эхэнэр хурьгашанаар ажаллажа байнхай. Тэдэнэр түрүү үүргэеэ жэшээтээр дүүргэнэ.

Залуу кадрнуудые хүмүүжүүлхэ, дүршэл шадабаритай хонишодые бэлэдхэхэ хүдэлмэри баһал һулаар табигданхай.

Хориин колхознигуудай уряа манай хонишодой дунда халуун дэмжэлгэ олоо. Тиигэжэ совхоз 1958 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 147 хурьга абаха гэжэ шиидэнхэй. Энэ уялгаяа дүүргэхын түлөө хонидые үрэжүүлгэ һайнаар эмхидхэжэ, тэдэниие олоор хэнзэлүүлхэ болонобди.

Д. Тогочеев, партийна организациин секретарь.

Хонишон боложо байнаб

Борьёогой совхоздо хонишон боложо ерэхэһээ урда тугалшанаар, һаалишанаар хүдэлһэн хүм. Тиимэһээ мал ажал тухай юумэ һулагүй мэдэхэтэй болоһон байгааб. Курганска областиин мориной заводто 1 жэл тугалшанаар, 2 жэл һаалишаар хүдэлһэнэйнгөө һүүлээр, 1957 ондо Курганска областиин Севостьяновска хүдөө ажахын һургуулида һуража, тэрэниие дүүргэһэн байнаб. Тиихэдээ ахалагша хонишон болохо эрхэ олоо һэм. Түл абалгын үедэ хурьгашан боложо, нүхэр Дуриновай болон бусад отарануудта хүдэлөөб. Энэ минии саашанхи хүдэлмэридэ ехэ туһа болохо байна.

Шэнэ түл үбэлэй үедэ абалсахадаа үнинэй хонишон Даши-Цырен Дуриновай дүршэл шадабарида нилээд һуралсагдаба. Тус отарада хурьгад барагсаан үбэл абтаба. Отарын хонид декабрь, январь һарануудта бултадаа шахуу хурьгалаа. Түл абалгада бэенхэдэжэ, бүхы хүсөөрөө хүдэлөөб. Хурьгашадһаа 400 хурьга тушаажа абаад, тэдэниие түлжүүлхын түла унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүй хүдэлэгдөө гээшэ һэн. Абаһан хурьгадни гарзагүй, һайнаар түлжүүлэгдээ. Гэбэшье, отара дээрэ миокардит үбшэн бии боложо, эгээл һайн хурьгад үбдөөд лэ үхэшэдэг байба. Энэ ушар хони, хурьгадта витаминтай һайн тэжээлэй дутамагаар үгтэдэг дээрэһээ болоно гээшэ ха гэжэ һананаб.

Дулаан, хуурай хэбтэритэй байхадаа хурьгад түлигдэдэггүй кошара соо яахашьегүй. Хонин һүрэгые олошоруулха талаар табигдаһан зорилго хурьгадые һайнаар абаһанһаа сэхэ дулдыдаха байна.

Г. Кокина, хурьгашан.

Тоо, баримтанууд

… үбэлэй үедэ хо… ушалтагүй хашаа соо …аг болоо. Энэ үбэл хонин тиимэ байрада …лэгдэбэ. Гадна, хонидые автомаши…һа зөөжэ уһална.

**
*

…7 ондо Гончик Чагду… даадаг отара 848 тол… …га хонидтой байһан …рынхид хамта дээрэ 48 центнер 6 килограмм нооһо абаа. Тиигэжэ энэ бригадынхидай жэлдээ оруулһан олзонь 40.308 түхэригтэ хүрөө

**
*

Хэрбээ 1953 ондо совхозой абаһан нооһон хонин ажал дээрэ хүдэлжэ байһан хүн бүхэндэ хубаахада 490 килограмм байһан һаа, 1957 ондо 765 килограмм болоо.

**
*

Малай тэжээл абалга (тонноор).

…жээлэй нэрэ	1953 он	1957 он
… тэжээл абалга		
… дээрэ	5733	9144
…оодо зелёнко . . .	2489	5876
…	89,4	4328

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совхозой эхэ хонидой отарын ахалагша хонишон Павел Гомбоев.

Ажахымнай ургалтын замууд

…эй жэлнүүдтэ, илангаяа …эй ЦК-гэй сентябриин Пле… һүүлээр ажахымнай гол һал…бологшо—хонин үсхэбэрилгэ …яа ашагтайгаар хүгжөөгдэжэ …н байна. Эсэгэ ороноо хам…н Агууехэ дайнай һүүлээрхи …ын жэлнүүдһээ байтагай, тэ… урда тээхи һайн жэлнүүдтэ…уу малай ашаг шэмэ, орооһо …ай ургаса тон бага байгаа

…оз 1937 он хүрэтэр 15 мянга хонитой, жэлдээ миил 300 …р нооһо абадаг байһан юм. …едэ оройдоо 2,5 мянган гек…ряанай газартай байгаа Эдлүүриин газарай 100 гек…эндэ 50—60 килограмм ноо…7—30 хонид хүртэдэг байһан Тиихэдэ совхоз гахай үсхэбэ…гүй, тэжээлэй ургамалнуудые …гүй байгаа.

… ажахымнай жэшээгүй он…оо. Һүүлэй жэлнүүдтэ шуха…гтэй машина, зэмсэгүүд бо…сад түхеэрэлгэнүүдээр хүсэд …аабди. 13 мянга гаран гек…нэ, залууг газар элдүүрилэг…ун ургаса муутай сабшалан…шээриин газар хахалагда…рыһэнэйнь үрэжэл һайжаруулагдаа. Энээнэй ашаар малаа саашадань олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ аргатай болоһон байнабди. Совхознай тогтоһонһоо хойшо түрүүшынхеэ, 1957 ондо гүрэндөө ашаг олзотойгоор хүдэлжэ гараа.

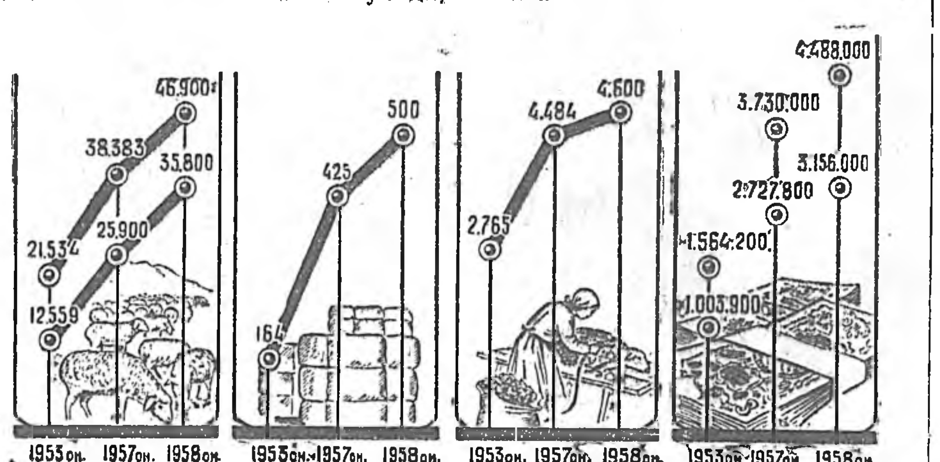
Һүүлшын 4 жэл соо элдүүрилэгдэдэг газарай хэмжээн 3 дахин, орооһо таряа абалга —1,5, бүдүүн тэжээл бэлэдхэлгэ—1,5, тэрэ тоодо зелёнко—2,3, силос даралга—50 дахин ехэ болгогдоо. Тиигэжэ совхозой хүдэлмэришэд малаа хүсэд хүрэхэ тэжээлээр хангажа шадаха аргатай болобо.

Совхознай хонин ажалһаа гадна, ажахынгаа бусад һалбаринуудые ашагтайгаар хүгжөөдэг болоо. Фермэнүүдтэмнай 700 гаран гахай, 476 үхэр, 430 адуун бии. Малаймнай ашаг шэмэ дээшэлнэ. Гансахан 1957 ондо 731 центнер гахайн мяхан тушаагдаа. Һүүлшын хэдэн жэлэй туршада хонидой үүлтэр һайжаруулха талаар горьтой хүдэлмэри хэгдэнэ. Совхозоймнай мэргэжэлтэд, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Л. А. Уварова, зоотехник-селекционер М. Г. Гизатов, Бурят-Монголой зооветинститудай доцент Р. П. Пилданов гэгшэд энэ хүдэлмэриие ехэ оролдосотойгоор ябуулаа. Тэдэнэрэй шууд сэхэ хүтэлбэрээр хонин һүрэгые хүгжөөхэ, үүлтэрыень һайжаруулха арга шудалагдаа. Тэрэнэй үрэ дүнгые энэ хуудаһанда толилогдоһон диаграмма харуулна.

Совхознай мүнөө жэлэй үбэлжэлгын үедэ хонидоо кошарада оруулангүй харууһалха арга хэрэглээ. Тиигэжэ хурьгалһануудһаа бэшэ хонид дээрээ һарабшагүй хашаа дотор байлгагдажа үбэлжүүлэгдээ. Хониднай түхэрээн жэл соо уһаар таһалгаряагүй хангагдадаг болобо. Уһагүй газарта байдаг отарын хонидые цистернээр зөөгдэһэн уһаар уһалнабди. Иимэ 2—3 машина ябажа, 13 мянган хони үдэр бүхэндэ уһална.

Эхэһээнь һалгаагдаһан хурьгадые һайнаар түлжүүлхэеэ оролдодог гээшэбди. Зүбөөр харууһалаа, эдеэлүүлээгүй һаа, хурьгад үншэржэ, муудажа магад. Хурьгадай хододоо томо боложо байхын тулада, гараһан түрүүшынь үбэл тэдэниие бүришье һаа наринаар харууһалдагбди. Хурьгадай эхэһээ илгагдан сасуунь һайн бэлшээри, хуряагдаагүй зелёнкотой поли болон бусад һайн эдеэлсэтэй газар таһалжа үгэдэгбди.

Совхоздомнай хони үсхэбэрилхэ аргые түгэс шудалһан бэрхэ хонишод олон. Тэдэнэй тоодо гурбадахи фермын ахалагша хонишон Балдан Самбуевич Дабаев ороно. Энэ нүхэр үнгэрэгшэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 140,2 хурьга абаһан, хонин бүхэнһөө 4,15 килограмм нооһо хайшалһан байгаа. Нүхэр Дабаев үбэлэй үедэ хонидоо бултыень хурьгалуулжа, эртын түл абалгые һайнаар үнгэргэбэ. Мүнөө абаһан хурьгадаа һайнаар түлжүүлжэ байна. Тэрэшэлэн ахалагша хонишон Даши-Цырен Дуринов, Иван Бурганов болон бусад олон хурьга абажа түлжүүлхэ, ехэ нооһо хайшалха талаар дүршэл шадабари ехэтэй болонхой.

Хонидой тоогой ургалта (толгойгоор), тэрэ тоодо нарин, нарибтар нооһотой хонид.

Эдлүүриин газарай 100 гектарта абтаһан нооһон (килограммаар).

Хонин бүриһөө хайшалагдаһан нооһон (килограммаар).

Хонин ажалһаа оруулагдаһан мүнгэн олзо, тэрэ тоодо нооһонһоо оруулагдаһаниинь (мянган түх.).

Үнинэй дүршэлтэй хонишодой хажуугаар совхоздо һаяшагай хүдэлжэ байһан бэрхэ хонишод бии. Жэшээлхэдэ, нүхэр Цыбикжаповай даадаг хонишодой бригада 666 толгой түлгэ хонидой тус бүриһөөнь дунда зэргээр 6,85 килограмм нооһо хайшалаа. Тиихэдэ нүхэр Бадмажаповай даадаг хонишодой бригада 926 толгой эрье түлгэдэй толгой бүриһөөнь дунда зэргээр 6,13 килограмм нооһо хайшалһан байха юм. Хонишодой 13 бригада табаһаа дээшэ килограмм нооһо хонин бүриһөө хайшалһан байна.

Малшадтамнай манай барилгашад ехэ туһа хүргэнэ. Совхоз һүүлэй жэлнүүдтэ гансахан барилгада 6,5 миллион үлүүтэй түхэриг гаргашалаа. Хамта дээрээ 4500 дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Гадна, фермэ дээгүүр хэдэн бани, магазин, улаан булан, клуб гэхэ мэтэ баригданхай. Туд бүридөө 800 хониной байха типовой 7 кошара болон бусад байранууд баригдаа.

Гэхэтэй хамта, туйлаһан амжалтануудаараа һанаагаа амархагүй, байһан дутуу дунданууддаа элирүүлжэ, тэдэниие зайсуулха хэмжээ абаха зэргэтэйбди. Энээниис совхозой хүдэлмэришэд һайса мэдэрнэ. Совхоздо хонид, илангаяа хурьгад үхэдэг. Хонишодой олон бригада нооһо үшөө ехээр хайшалха аргатай байгаа. Шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл олон гээшэ.

Манай хонишод КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хандаһан Хандалгые суглаан дээрээ зүбшэн хэлсээд, энэ жэлдэ хонидойнгоо тоое 22 процентээр олошоруулха гэхэ гү, али тэдэниие 47 мянган толгойдо хүргэхэ гэһэн зорилго табина. Тиихэлээрээ эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 130 хонитой болохо байнабди. Гадна, 1958 ондо хонин бүриһөө 4,7 килограмм, хамтадаа 1700 центнерһээ бага бэшэ нооһон хайшалагдажа, эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 475 килограмм хүртэхэ байна.

Манай совхоз байгша ондо хонидоо хэнзэлүүлжэ, 100 эхэ хонин бүриһөө 147 хурьга абаха уялгатай.

Совхозой хүдэлмэрилэгшэд жэл бүри олошоржо байгаа адуу малаа шухала хэрэгтэй бүдүүн болон шэмэтэ тэжээлээр хангахын тула энэ жэлдэ 130000 центнерһээ бага бэшэ зелёнко бэлэдхэхэ, 6000 тоннһоо бага бэшэ силос дараха зорилготой.

Н. Мельников, совхозой директор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хонидой хурьгалха үедэ отарада һүниин харуулшанаар хүдэлмэрилдэг Ц-Д. Цыреторова

Тоо, баримтанууд

Хонишон Долсон Цыреновагай отара 1953 ондо эрье хонидой толгой бүриһөө 4 килограмм 450 грамм нооһо хайшалжа, совхоз соогоо эгээ ехэ нооһо абаа гэжэ тоологдоһон байгаа. Харин тиихэдэ Бадмажап Цыбикжаповай отара 1957 ондо түлгэ хонидойнгоо толгой бүриһөө 6 килограмм 850 грамм нооһо хайшалба.

**
*

Һүүлэй 4 жэл соо совхозой центр һууринда, фермэнүүд дээгүүр долоон жэлэй һургуули, больница, медицинскэ 2 пункт, 3 клуб, улаан булан нээгдээ. 3 бани, хүдэлмэришэнэй столово, почто болон бусад баригдаа.

**
*

Тэрэ үе соо туд бүридөө 800 толгой хониной байха типовой 7 кошар, гахайн байра баригдаба, таряанай 3 склад, 4,5 мянган тонныи багтаамжатай силосэй барилганууд хэгдэбэ.

**
*

1957 ондо совхоз гэр байра барилгада 1.778.000 түхэриг гаргашалжа, хамта дээрээ 2173 квадратна метр талмайтай 60 гэр баряа.

Элдэб һонин

Ажалша хүнэй оролдолго

«Эрдэм» совхозой дирекци нёдондо Елена Калашниковае гахайшан болгожо, фермэдэ эльгээһэн байна. Энэ фермэдэ жэл хүрэхэгүй сагай хугасаада хүдэлөөд байхадаа нүхэр Калашникова өөрынгөө шадабарие харуулаа.

Энэ оной февраль һарада Еленадэ 30 эхэ гахай үгтөө һэн. Мүнөө тэдэнэйнь 16-ниинь түрөө. Абтаһан 160 поршоонхо хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байна. Поршоонхонуудынь дунда зэргээр сүүдхэ бүхэндэ 400 граммаар нэмэнэ.

Ц. Бадлуев.

Мухаршэбэр.

Һанаамгай ээзэд

Зэдын аймагай «Эрдэм» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Мурхонов) үбэлдэ бэлэдхэлые мүнөөнһөө эхилжэ, түлеэ залһа бэлдэжэ, малайнгаа хото хорёое заһажа ороо. Колхоздо механизаторнууд олоороо ерэнхэй. Гэшүүдэйнгээ хүсые ажахынгаа һалбаринуудта зүбөөр хубаарилан табиһанайнгаа ашаар колхозой правлени комбайнернуудай сүлөөтэй сагтань түлеэ бэлэдхэлгэдэ гаргаба. Комбайнернууд Семен Цыреторов, Цыренжап Лхамажапов, Гайса Сагдыев гэгшэд Жаргаланта голой эхиндэ түлеэ бэлдэжэ байна. Тэндэнь электрохюрөө тодхогдонхой. Эдэ түлеэшэд үдэр бүхэнэйнгөө нормо хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Бэлдэгдэһэн түлеэниинь клуб, библиотекэ, правлени болон мал ажалай гүүртэ, отаранuудта үгтэхэ байна.

Гадна, эдэ механизаторнууд Жаргалантын гүүртэдэхи һаалиин үнеэдэй байрада 400 метр утатай дүүжэн харгы табижа оруулаа.

Иигэжэ һанаамгай ээзэд үбэлдэ эртээнһээ бэлдэнэ.

Д. Цыремпилов.

Кяхта городто

Заншалта урилдаан. «Знамя Ленина» газетын нэрэмжэтэ заншалта урилдаан болобо. Аймгүйсэдкомой дэргэдэхи физкультура, спортын таһагые даагша нүхэр Чимбеев мүрысөөндэ хабаадалсахаар суглараһан хэдэн зуун хүндэ хандажа үгэ хэлэхэ зуураа, спортсменүүдэй мэргэжэл шадабаряа улам дээшэлүүлхыень уряалаа.

Удаа тээнь мүрысөөн эхилжэ, түрүү һууриин түлөө шанга тулалдаанууд болобо. Велосипедээр, мүн ябаган урилдаанда нэгэдэхи һургуулиин команда шалгаржа, шанда хүртөө.

Футбол. Городой түрүү һуури эзэлхын түлөө «Мотор», «Буревестник» бүлгэмүүдэй командануud мүрысэжэ, түрүүшынхинь нүгөөдүүлээ 3:1 тоотойгоор шүүбэ. Удаань «Мотор» командын футболистнар индустриальна техникумэй студентнэртэй наадаад, тэдэниие шүүжэ, городой түрүү һуури эзэлээ.

Д. Бандеев.

150-тай Махмуд Айвазов

Махмуд Айвазов тухай мэдэхэгүй хүн манай орон дотор үгы шахуу байха. Энэ үбгэн Азербайджанска ССР-эй Лерикскэ районой «Комсомол» гэжэ хүдөө ажахын артелиин гэшүүн юм. Махмуд Айвазов түрэһэнһөө хойшо 150-дахи хабарые мүнөө жэл үнгэргэжэ байна.

Иимэ үндэр наһа наһалбашье, Айвазов үбгэн хүнгэн сарюун, колхоздоо хүдэлһөөр юм ха.

Үбгэн Махмуд 150 жэлэй саада тээ далайн нюрууһаа хоёр мянган метр дээрэ газарта, Талыша гэжэ хадада һуурижаһан Пирассура гэжэ тосхондо түрэһэн байгаа.

Махмудай эжы — Агабана гэдэг 150 наһа, үбгэн эсэгэнь — 120 наһа хүрэһэн байгаа гэхэ. Махмуд 25-тайдаа гэрлээд, дүрбэн һамга абаһан байна. Тэдэнэй гурбаниинь наһа бараад, мүнөө дүрбэдэхи һамган — 120 наһа хүрэһэн Сугретэйгээ ажаһууна.

Махмуд 24 хүбүү, басагатай байгаа. Тэдээнтэйгээ энэ үбгэнэй үрэ саданиинь 160 хүн болоо. Үрэ хүүгэдынь булта амида мэндэ ажаһууна гэхэ. Олон аша гушанарынь хүдөө ажахын болон промышленностиин элдэб газарнуудаар хүдэлжэ байна.

Махмуд Айвазовай бэеын элүүр энхэ тухайда анхаралаа табижа, Азербайджанска ССР-эй Министрнүүдэй Совет нэгэ доро үгтэхэ туһаламжа үгэхэһөө гадна, пенси олгоһон байна. Тэрээндэ шэнэ гэр барижа үгөө. Махмуд гэрээ тойруулжа өөрөө сад һуулгаа. Тэндэнь үрэ жэмэстэй модод олон.

Колхозойнгоо ажалда таһалгаряагүйгөөр хүдэлмэрилжэ байһан, Айвазов үбгэжөөл 148 наһанайнгаа ой-

до Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан юм.

Энэ үбгэн «Советская торговля» газетын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө:

—Бэеынгээ элүүртэ анхаралаа ехээр табиһан, табижашье байдаг хүм. Тэрэ гуримаа эдир наһанһаа хойшо тон наринаар сахидагби,— гэжэ хэлэһэн байна.

Тиимэл туладаа Махмуд Айвазов 150 хүрөөд, ямаршьегүй хүнгэн солбон зандаа, колхоздоо хүдэлмэрилжэ байһаар.

Эхэ ороноймнай газар дайда дээрэхи эгээн үндэр наһатай аха заха энэ хүн мүнөө жэл 150 наһа гүйсэбэ.

Шэнэ үүлтэрэй томо хуса

Киргизиин колхознигуудай туйлаһан амжалтанууд арадай ажахын республиканска выставкэ дээрэ үргэнөөр харуулагдаа. Хүдөө ажахын наукануудай кандидат М. Н. Лущикинай хүтэлбэри доро эрдэмтэдэй, туршалга хэгшэдэй коллективэй бии болгоһон шэнэ үүлтэрэй хуса тэндэ харуулагдана. Энэ хуса нюрган дээрээ томо хүниие һуулгаад, даажа ядангүй байха хүсэтэй. Иимэ хүдэр бэетэй, шэрхи хонидые Тянь-Шаниин үндэр хадын бэлшээридэ үсхэбэрилхэдэ ехэ ашагтай һайн байха байна.

Киргизскэ шэнэ үүлтэрэй энэ хуса 113 килограмм шэгнүүртэй, 13 килограмм эрхим шанартай нарин ноохо үгэнэ. Һаяар иимэ үүлтэрэй хонин хаа хаанагүй үсхэбэрилэгдэжэ, малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэхэ байна.
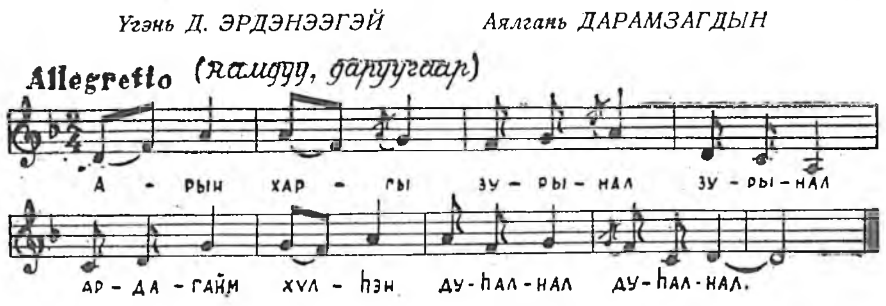
«Залуу колхозник» журналһаа.

Монголһоо эльгээгдэһэн дуун

Монголой уран зохёолшо Д. Эрдынээ бурят хэлэн дээрэ зохёоһон инаг дуран тухай «Сэдьхэл» гэжэ дуугаа манай редакцида эльгээбэ. Тэрэнь доро толилогдобо.

СЭДЬХЭЛ

Үгэнь Д. ЭРДЭНЭЭГЭЙ *Аялгань ДАРАМЗАГДЫН*

Арын харгы зурынал, зурынал,
Ардагайм хүлһэн дуһалнал; дуһалнал.
Амарагтайгаа уулзахаа хүсэнэб, хүсэнэб.
Айдар сэдьхэл тэсэнэгүй, тэсэнэгүй.
Уулын харгы зурынал, зурынал
Унагшым хүлэһэн дуһалнал, дуһалнал.
Ушарсантаяа уулзахаа хүсэнэб, хүсэнэб.
Уужам сэдьхэл тэсэнэгүй, тэсэнэгүй.

Хилын саанаһаа

Президент Насер нютагаа бусаба

КАИР. майн 16. (ТАСС). ОАР-эй президент Насер, тэрээнтэй суг ябалсаһан хүнүүд мүнөөдэр Каирта бусажа ерэбэ.

Президент Насерые ехэ халуунаар угтаа.

Словакиин Коммунистическэ партиин съезд

ПРАГА. майн 16. (ТАСС). Чехословацка телеграфна агентствын Братиславаһаа дамжуулһанай ёһоор, Словакиин коммунистическэ партиин съезд мүнөөдэр эндэ нээгдээ.

Гадаадын болон дотоодын политическэ байдал тухай КПС-эй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Карол Бацилек съезд дээрэ тоосоото элидхэл хэһэн байна.

Франциин Национальна суглаанда

ПАРИЖ. майн 16. (ТАСС). Франциин газар дээрэ гурбан һарын болзороор онсо байдал тогтоохо тухай правительствын хуулиин проектые Франциин Национальна суглаан мүнөөдэр һайшааба. Энэ хуулиин проектын түлөө 461 депутат голосовалаа, тиихэдэ 114 депутат арсажа голосовалһан байна.

Париждахи байдал шангадаба

ПАРИЖ, майн 16. (ТАСС). Премьер-министр Пфлимленэй вилла соо энэ һүни тэһэрэлгэ болоо. Парламентска каникулай үедэ премьер-министр тэндэ байрладаг заншалтай юм. Тэһэрэлгэ подвал соонь болоһон байбашье, виллые горьтойгоор һандаргаа.

Франциин коммунистическэ партиин Марсельдэхи нютагай организациин байшан руу фашистска бандидууд хоёр граната энэ үглөөгүүр хаяа гэжэ «Франс-Суар» газетэ мэдээсэнэ.

«Монд» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Франциин армиин хэдэн генерал Парижда үнгэрэгшэ һүни арестовалагдаа. Тэдэниие һүйдхэлгын ябуулга хээ гэжэ гэмнэһэн байха юм. Арестовалагшадай нэрэ обогынь дурсагданагүй.

Нийслэл хотодоо ниитын гурим сахихын тулада засагаархид хэдэн онсо хэмжээнүүдые абаа гэжэ мэдээжэ болобо. Мүнөө үедэ Франциин столица шадар 20 мянга гаран полициинхид, республикын аюулгүй байдал сахиха ба жандармериин отрядуудһаа бүридэһэн харуулшад суглуулагдаад байна. Полицида бронетанкова сэрэгүүд даалгажа үгтэнхэй.

Парижай полициие толгойлогшо мүнөөдэр мэдүүлгэ толилжо, элдэб суглаа болон манифестацинуудые хорихо гэжэ правительствын шиидхэһэн тухай дахяад һануулһан байна.

СОВЕТСКЭ ГУРБАДАХИ ХЭМЭЛ ОДОН ТУХАЙ ГАДААДЫН ОРОНУУДТА ИИГЭЖЭ БЭШЭНЭ

ПОЛЬША

ВАРШАВА, майн 15. (ТАСС). Газар дэлхэйе тойрон дабшадаг советскэ гурбадахи хэмэл одоной табигдаһан тухай мэдээсэлые Польшын үдэшын газетэнүүд мүнөөдэр толилоо. «Советскэ гурбадахи хэмэл одон орбитада гараба. Тонно хахад шахуу шэгнүүртэй, шүмэгэр толгойтой энэ хэмэл одон Газар дэлхэйе тойроод дабшажа ябана» гэһэн томо гаршагтайгаар хэмэл одоной табигдаһан тухай мэдээсэлые Варшавын «Экспресс вечорны» газетэ толилоо. Урда тээнь табигдаһан хэмэл одонуудтай жэшэжэ байгаад, гурбадахи хэмэл одон тухай мэдээнүүдые газетэ дэлгэрэнгыгээр бэшэбэ.

Газарые тойрон дабшадаг гурбадахи хэмэл одоной Советскэ Союзда табигдаһан тухай мэдээсэлые Польшын центральна радио дамжуулаа. Иимэ томо хэмэл одо табиһан ушар советскэ наука, техникын шэнэ илалта болоно гэжэ радио онсолон тэмдэглэнэ.

США

ПАРИЖ, майн 15. (ТАСС). Франс Пресс агентствын корреспондент Вашингтонһоо иигэжэ дамжуулна:

Советскэ гурбадахи хэмэл одоной табигдаһан тухай тайлбари үгэхэһөө США-гэй оборонын министерствын түлөөлэгшэ мүнөөдэр арсаба. Хэмэл одо табиха тухай министерстводэ дуулгагдаагүй юм гэжэ тэрэ хэлээ.

Вашингтоной информационно хэрэг эрхилдэг хүнүүд майн тэн багаар гурбадахи хэмэл одон табигдаха ёһотой гэжэ хүлеэдэг байһан юм. Гурбадахи хэмэл одоной тон томо байһанда тэдэнэр ехээр гайхаба.

Советскэ хоёрдохи хэмэл одоной табигдаһан сагһаа хойшо, удаадахи хэмэл одониинь түрүүшынхиһээ ехэ, зүгөөр хоёрдохи хэмэл одонһоо хахад тонноһоо хүндэ бэшэ байха ёһотой гэжэ багсаадаг байһан юм. Гурбадахи хэмэл одон хоёрдохидо орходоо хоёр үлүүтэй дахин хүндэ байха юм гэжэ эндэ хэншье һанадаггүй байгаа.

НЬЮ-ЙОРК, майн 16. (ТАСС). Юнайтед Пресс агентствын корреспондентын Вашингтонһоо мэдээсэһэнэй ёһоор ракетэ бүтээлгээр мэдээжэ болоһон мэргэжэлтэ д-р Вернер фон Браун иигэжэ мэдүүлээ. Советскэ шэнэ хэмэл одоной шэнээн хэмжээтэй иимэ одые «жэл гү, али жэл хахад болоод байхад[...] Холбоото Штадууд орбитада таб[...]жа шадаха байна.

Гурбадахи хэмэл одоной таби[...]даһан ушар «ородууд биднииe [...]рүүлээ гэжэ минии һанадаг ба[...]һые элеэр гэршэлбэ» гээд фо[н] Браун заагаа.

АНГЛИ

ЛОНДОН, майн 15. (ТАСС). Советскэ гурбадахи хэмэл одоной табигдаһан тухай мэдээсэлые Ан[г]лида угаа ехээр һонирхобо. Ии[мэ] томо хэмжээтэй хэмэл одо таби[...] ябадал хангаһан советскэ реакти[в]на техникын ехэ туйлалтые һони[р]хон һайшаажа байһанаа Англи[ин] эрдэмтэд элиишэлэн мэдүүл[ээ]. Пресс Ассошиэйшн агентство ииг[э]жэ дамжуулна: «Росси гурбада[хи] хэмэл одоёо табиба гэһэн мэдээс[э]Англиин шэнжэлэлгын станц[и]нуудта ехээр һонирхогдобо. Ионо[с]сферые научнаар шэнжэлхэ хэр[эг]тэ манай шэнэ хэмэл одон биднэ[дэ] туһалха бэзэ гэжэ Кембридж[ын] Кавендишын нэрэмжэтэ обсер[ва]тори найдана».

Агентствын мэдээсэһэнэй ёһо[ор] Кембриджде тусхай түлөөлэг[ш]э иигэжэ хэлээ: «Ионосферые на[уч]наар шэнжэлхэдээ энэ одые би[дэ] нэр хэрэглэхэ хүсэлэнтэйбди».

«Урдынхидаа орходоо бүри е[хэ] хэмжээтэй хэмэл одо ородуу[д] табиһые мэдэхэдээ би ехээр ба[яр]лааб» гэжэ «Джодрелл-Бэнк» (Чешир) научно-шэнжэлэлгы[н] станциин директор профессор Л[о]велл мэдүүлээ.

ИТАЛИ

РИМ, майн 16. (ТАСС). Газары[е] тойрон дабшадаг гурбадахи хэмэ[л] одоной Советскэ Союзда табиг[да]һые Италида тон ехээр һонирхо[бо]. Советскэ наукын шэнэ илал[та] туйлаһанда зорюулан коммуни[сти]ческэ партиин орган «Унита» г[а]зетэ тусгаар номер гаргаа. Шэ[нэ] хэмэл одоной табигдаһан ту[хай] томо гаршагтайгаар бүхы нэгэд[хи] хуудаһандаа газетэ бэшэһэн ба[й]на. Советскэ хэмэл одоной техни[]ческэ мэдээнүүд тухай бэшэхэ зу[у]раа, тэрэниие табиһан ушар сове[т]скэ наука, техникын хүгжэлты[н] шэнэ алхам болоно гэжэ онсо[лон] тэмдэглэһэн байна.

«Паэзе Сера» гэжэ бэеэ даан[гы] газетэ хэмэл одон тушаа тус[гаар] номер гаргаа. Газарые тойрон да[б]шадаг советскэ гурбадахи хэмэ[л] одоной табигдаһан тухай мэдээс[э]лые Италиин радио дамжуулба.

Фашистска үгэсөөшэдтэ Франциин ажалшад сохилто үгэнэ

ПАРИЖ, майн 15. (ТАСС). Республиканска байгуулалтые хамгаалхын тулада Франциин демократическа олониитэ хүсэ шадалаа элсүүлэн эмхидхэнэ. Оронойэлдэб городуудта— Парижда, Лиондо, Лилльдэ, Брестдэ, Страсбургда, Нансида болон бусадта фашизмда эсэргүү 30 гаран комитет байгуулагдаа. Эдэ комитедүүд республиканска элдэб партинуудай, профсоюзуудай болон залуушуулай организацинуудай түлөөлэгшэдһөө бүридэнэ. Республиканска хуули ёһые хамгаалхын тулада олониитын ябуулга хүтэлбэрилгые эдэ комитедүүд бэедээ даажа абаа.

Студентнүүдэй коммунистическэ, радикал-социалистическэ, зүүнэй тала баридаг социалистическэ организацинуудай уряагаар Сорбонны 1.500 студент фашизмда эсэргүүсэхэ зорилгоор митинг хээ. Алжирта эб найрамдал тогтоохо, фашизмда эсэргүүсэн, нэгэдэлээ бэхижүүлхын түлөө тэмсэхэ гэһэн уряатайгаар энэ митинг үнгэрөө. Ажалай бүгэдэниитын конфедерациин, «Франциин христос шажантай ажалшадай конфедерациин», «Форс увриерэй» профсоюзна организацинууд Лиондо, Сент-Этьенндэ, Роанда, Фириминидэ болон бусад городуудта митингнүүдые үнгэргөө. Фашизмын аюулда эсэргүүсэхэ зорилгоор Париж шадарай элдэб һуурин газарнуудта 11 митинг, демонстрацинууд болоһон байна.

Цехүүдтээ суглаануудые үнгэргэхын тулада Парижай 60 промышленна предприятиин хүдэлмэришэд хүдэлмэреэ саг зуура зогсооһон байна. Һүйдхэл хэгшэ хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн эдэбхитэйгээр тэмсэхэ гэһэн шиидхэбэринүүд эдэ суглаанууд дээрэ баталан абтаа. Сен-Назерэй 12 мянган металлистнууд, Сена, Нор, Ла-Манш, Ду департаментнуудай промышленна элдэб предприятинуудай ажалшад профсоюзуудай уряагаар богонихон саг соо забастовконуудые, хэжэ, хархис этэгээдүүдэй аашада сохилто үгэхөөр бэлэн байһан[аа] элиишэлэн мэдүүлээ.

Ажалай бүгэдэниитын конфе[де]рациин хүтэлбэри мэдүүлгэ т[о]лилоо. Алжирта болоһон сэрэ[г]нюуса үгэсэлгые, мүн колонизато[р]нууд болон үгэсэлгэ хэгшэдһээ б[ү]ридэһэн правительство Франц[иин] арадта баадхаха гэһэн һэдэлг[ые] энэ мэдүүлгэ соогоо эрид [...] буруушааһан байна.

Фашистска үгэсөөшэдэй ябу[улга]гые, хархис хүсэнүүдэй ама т[...] ха хэмжээнүүдэй абтаагүй бай[...] хүнэй эрхын лига, прогресси[вна] республиканецуудай союз, Фр[ан]циин эхэнэрнүүдэй союз, Франц[иин] коммунистическэ залуушуу[лай] союз, Франциин студентнүүдэй [на]циональна союз болон бусад о[р]ганизацинууд тон ехээр бу[руу]шааба.

Эб найрамдалай национал[ьна] совет мэдүүлгэ толилоо. Алжир[та]хи дайн байлдаа үргэлжэлүүл[...] Франциин арадта баадхахые х[...]шэдэй нүлөөндэ орохогүйень, [...] сээ хэжэ эхилхыень правител[ьст]воһоо тус совет эриһэн байха [...]

Франциин коммунистическэ п[ар]тиин уряагаар үсэгэлдэр үб[...] циркын байшан соо болохо ба[й]... фашизмда эсэргүү митингые [...]риһыень «Юманите» газетэ мү[нөө]дэр буруушааһан байна.

«Алжиртахи үймөөшэдтэ х[...] гүү ямаршье хэмжээнэй абта[агүй] байхада, мүн засагаа гартаа [...] хыень генерал Массю гэ[...] уряалан Елисейскэ талмай[...] дээрэ фашистнуудай демонстр[аци] хэжэ байхада, республикые [хам]гаалха хүсэлэнтэй байһан хүдэл[мэ]ришэн ангида һаад хэхэ зорил[...] энэ митингые правительство хор[...] гэжэ шиидээ гээшэ ха» гээд [га]зетэ бэшэнэ.

«Имагтал хүдэлмэришэн ан[ги] дэбжэлгэтэйгээр республикые [хам]гаалжа болохо байна» гэжэ га[зетэ] онсолон тэмдэглэнэ.

Редакторай орлогшо
О. ГОМБОЕВ

Үнэр баян айл

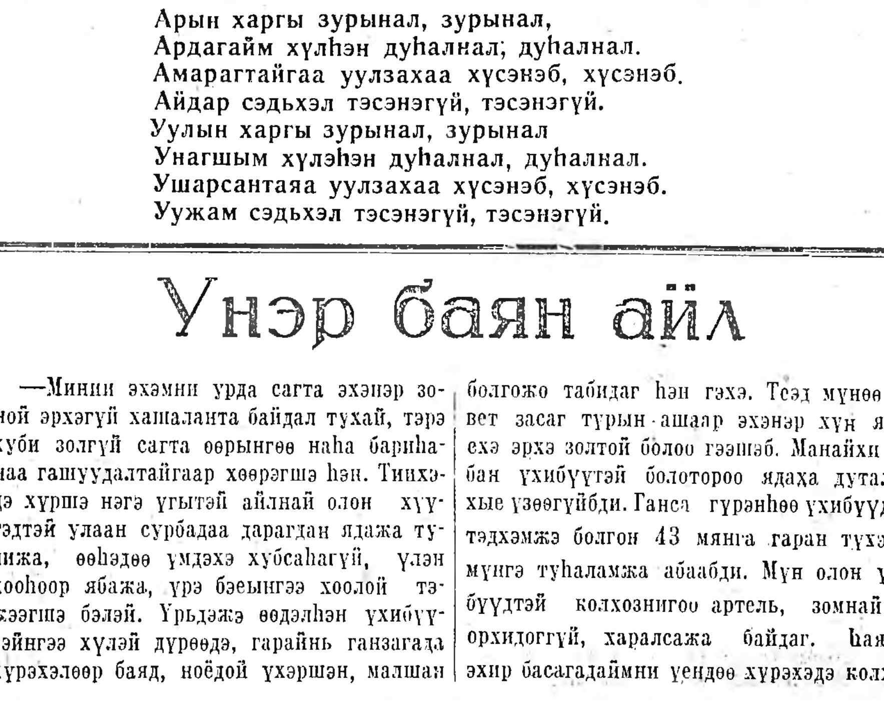
Хэжэнгэ тосхоной баруун үйлсые шэмэглэһэн үндэр томо байшан холоһоо тобойн харагдадаг юм. Үглөө бүри энэ гэрһээ булсагархан сулахан шарайтай хүүгэд олоороо гаража, мүн хүршэнэрэйнь үхибүүд сугларжа наадахадань, харгыгаар ябаһан хүнэй «эндэ хүүгэдэй ясли бэшэ юм аа гү?» гэжэ һанахаар байдаг. Харин тиимэ бэшэ. Арад зоной хэлсэдэгэй ёһоор, «үрэтэ айл үймөөтэй» гэжэ энэ айлай олон хүүгэдтэй хадань үхибүүд олоороо суглараһан лэ байдаг.

Энэ хадаа хотон зондоо хүндэтэй, айл аймагтаа алдартай болоһон Шойнжур Цыренжаповай үнэр баян бүлэ гээшэ. Үргэн Хэжэнгэ нютагай үгытэй малша бүлэдэ урдань түрэһэн Шойнжур Цыренжапов мүнөө Сталинай нэрэмжэтэ колхозой урдаа хараха уран дархашуулайнь нэгэн юм. Колхоздоо һаадгүйгөөр ажаллажа байхынгаа забһарта өөртөө 12 метр утатай, 8 метр үргэнтэй байшан барижа оронхой.

—Манайхидал олон зондо уужам гэргүй байжа болохогүй даа. Армиин албанда ошохоһоо урид ехэ хүбүүнээрээ торхыень барижа үрьдеэ һэм. Мүнөө иигээд шэмэглэлгынь хэжэ эхилхэмни,—гэжэ гэрэй эзэн—хүдэр улаан шарайтай хүндэшэ янзын хүн хөөрэнэ. Багтаамжатай уужам гэртэ орожо, эзэнэй уран гараар бүтээһэн буфет, шифоньер, столнуудые харахадаа «Шойнжурнай нарин гарай дархан» гэжэ колхознигуудайнь хэлсэдэг үгэ эжэлүүдгүй һанагдаба.

Эхир хөөрхэн отхон басагадтаа адлиханаар зунай плати оёжо һууһан урин сагаан, сарюун зандаа шарайтай, 40 гарамгай наһанай гэрэй эзэн эхэнэртэй хөөрэлдэхэдэ, сэдьхэл халима баяртайгаар иигэжэ мэдүүлнэ:

—Минии эхэмни урда сагта эхэнэр зоной эрхэгүй хашаланта байдал тухай, тэрэ хуби золгүй сагта өөрынгөө наһа бариһанаа гашуудалтайгаар хөөрэгшэ һэн. Тиихэдэ хүршэ нэгэ үгытэй айлнай олон хүүгэдтэй улаан сурбадаа дарагдан ядажа тулижа, өөһэдөө үмдэхэ хубсаһагүй, үлэн хооһоор ябажа, үрэ бэеынгээ хоолой тэжээгшэ бэлэй. Үрьдэжэ өөдэлһэн үхибүүдэйнгээ хүлэй дүрөөдэ, гарайнь ганзагада хүрэхэлөөр баяд, ноёдой үхэршэн, малшан болгожо табидаг һэн гэхэ. Тэд мүнөө совет засаг түрын ашаар эхэнэр хүн ямар ехэ эрхэ золтой болоо гээшэб. Манайхи арбан үхибүүтэй болотороо ядаха дуталдахые үзөөгүйбди. Ганса гүрэнһөө үхибүүдтээ тэдхэмжэ болгон 43 мянга гаран түхэриг мүнгэ туһаламжа абаабди. Мүн олон үхибүүдтэй колхознигоо артель, зомнайшье орхидоггүй, харалсажа байдаг. Һаяхан эхир басагадаймни үендөө хүрэхэдэ колхознай «Үнэр олондоо үмдэ, самса олоор оёжо байгты» гэжэ оёдолой машина бэлэг үгөө,—гэжэ сэдьхэлдээ баярай ольһотой хөөрэжэ һууһан энэ эхэнэрэй энгэр шэмэглэһэн орден, медальнуудтань сонхоор гудаһан наранай туяа наадана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Шойнжур Цыренжаповтанай бүлэ.

К. Шойжинимаевай фото.

—Совет засагайнгаа энэ анхарал оролдолгодо харюу болгон үрэ хүүгэдээ ажалша бэрхээр, эрдэм ном шудалжа, мүнөө сагай эрхим хүнүүд болохоор хүмүүжүүлхэбди,—гээд олоной эхэ Долгор Жамсаранова үгэеэ дүүргэнэ.

Үнэр баян бүлын эгээн ехэ хүбүүн—Александр Советскэ Гаваньда уһан сэрэгэй флодто алба хэнэ. Удаадахи Соня басаган Улан-Удын багшанарай училищада һуралсана. Мүн гэртэхи үхибүүдһээ 2 басаган, 2 хүбүүн Хэжэнгын дунда һургуулиин элдэб классуудта эрхимээр һуралсадаг, гэр бүлынгөө ажалда ёһотой туһамаршад юм. Тиихэдэ Кимка, Женя, Мэлс гэһэнүүд хүршэнэрэйнгээ үхибүүдээр хүхижэ, наадажа сагаа үнгэргэнэ. Мүн отхон эхир Эля Аля хоёр хүрьһэтэ газарые хүлөөрөө гэшхэжэ, хүлдэ оронхой, үдэр ерэхэ бүри өөдөө үндын ургана.

...Һаяхан аймаг зониинь, түрэлхид тухимэдынь энэ айлай гэр бүлын найрта уряалаар сугларжа, үри хүүгэдые олоор үдхэжэ һууһан үнэр баян бүлын баяр жаргал хубаалдаһан байна. Тиихэдэ гэрэй эзэн эхэнэр 11 үхибүүдэй эхэ—Долгор Жамсарановада «Эхэ геройн» алтан одото орден, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй грамотатайгаар барюулагдаа.

Иигэжэ манай орон дотор олон үхибүүдтэй зондо иимэ ехэ анхарал оролдолго хандуулжа байһыень хараһан һаншаг сагаан хүгшэд уяран, һайхан юрөөлөө табижа һуугаад һэн.

Ц. Дандаров.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00732. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 139.